

Směnky a šeky v obchodní praxi

Diplomová práce

Studijní program: N6208 – Ekonomika a management

Studijní obor: 6208T085 – Podniková ekonomika

Autor práce: **Bc. Michal Měsíček**

Vedoucí práce: JUDr. Eva Karhanová Horynová

Zadání diplomové práce (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Michal Měsíček**
Osobní číslo: E16000420
Studijní program: N6208 Ekonomika a management
Studijní obor: N6208T085 – Podniková ekonomika
Zadávací katedra: katedra podnikové ekonomiky a managementu
Vedoucí práce: JUDr. Eva Karhanová Horynová
Konzultant práce: Lenka Liptáková
Transaction and Payment Services, Komerční banka, a.s.

Název práce: **Směnky a šeky v obchodní praxi**

Zásady pro vypracování:

1. Stanovení cílů a formulace výzkumných otázek.
2. Ekonomické a právní pojetí cenných papírů.
3. Šeky a směnky z právního hlediska.
4. Možnosti využití směnek a šeků v platebních vztazích.
5. Analýza užívání směnek a šeků v obchodních vztazích.
6. Formulace závěrů a zhodnocení výzkumných otázek.

Seznam odborné literatury:

KOTÁSEK, Josef, Vlastimil PIHERA, Jarmila POKORNÁ a Jindřich VÍTEK. 2014. *Právo cenných papírů*. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-515-2.

KOTÁSEK, Josef. 2017. *Zákon směnečný a šekový*. Komentář. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7552-543-7.

MAREK, Radan. 2013. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku*. Komentář. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-466-7.

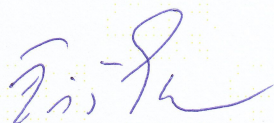
GIBSON, Andy and Douglas FRASER. 2013. *Business Law 2014*. Frenchs Forest: Pearson Higher Education AU. ISBN 1486010296.

Zákon č. 191/1950 Sb., šekový a směnečný.

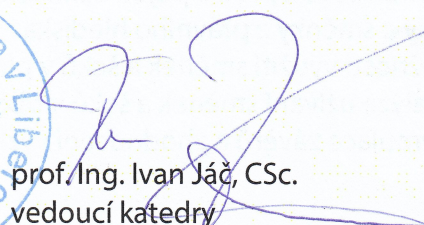
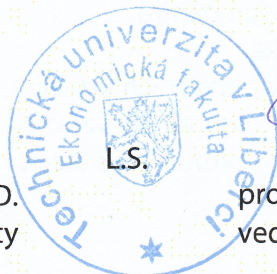
Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

PROQUEST. 2017. Databáze článků ProQuest [online]. Ann Arbor, MI, USA: ProQuest. [cit. 2017-09-28]. Dostupné z: <http://knihovna.tul.cz/>

<i>Rozsah práce:</i>	65 normostran
<i>Forma zpracování:</i>	tištěná / elektronická
<i>Datum zadání práce:</i>	31. října 2017
<i>Datum odevzdání práce:</i>	31. srpna 2019

prof. Ing. Miroslav Žižka, Ph.D.
děkan Ekonomické fakulty

prof. Ing. Ivan Jáč, CSc.
vedoucí katedry

V Liberci dne 31. října 2017

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Anotace

Diplomová práce na téma Směnky a šeky v obchodní praxi se zabývá problematikou českého směnečného a šekového práva a praktickým využíváním směnek a šeků v obchodních vztazích. Nejprve jsou v předložené práci charakterizovány směnky a šeky jakožto cenné papíry, a to jak z právního, tak i z ekonomického pohledu. Následně jsou v práci blíže rozebrány směnky, jejich vývoj, charakteristika, druhy a náležitosti, účastníci šekových vztahů a šekové operace včetně šekového procesu. Dále jsou obdobným způsobem rozebrány i šeky. Další část práce je věnována směnkám a šekům v ekonomických vztazích, jejich srovnání a možnosti jejich využití v praxi. V závěrečné kapitole je analyzováno využití směnek v praxi, které zahrnuje dotazníkové šetření a vyvození nejčastějších problémů v šekové praxi a nastínění možností jejich řešení.

Klíčová slova

Cenné papíry, směnky, šeky, směnečné vztahy, náležitosti směnek, směnečné operace, náležitosti šeků, šekové operace, praktické využití, dotazníkové šetření

Annotation

This thesis deals with issues of Czech law for bills of exchange and checks and with practical use of bills of exchange and checks in business relations. The thesis first characterises bills and checks as securities from both legal and economical point of view. Next, thesis deals with bills of exchange, their history, characteristics, types and requisites, as well as participants and transactions related to them including judicial proceedings. Next, checks are described in a similar way. Next part of the thesis is dedicated to bills and checks in business relations, their comparison and possibilities of their use in practice. The final chapter deals with an analysis of use of bills in practice, which involves a survey and drawing conclusions about most common problems concerning the use of bills in practice and also outlining their solutions.

Keywords

Securities, bills, checks, check requisites, relations concerning checks, check related transactions, bill requisites, bill related transactions, practical use, survey

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí této diplomové práce JUDr. Evě Karhanové Horynové za vstřícnost a čas věnovaný konzultacím této práce. Rovněž bych rád poděkoval Komerční bance, a.s. za poskytnuté informace a vzory tiskopisů. V neposlední řadě děkuji své partnerce za podporu a pomoc v průběhu celého studia.

Obsah

Seznam obrázků	10
Úvod	11
1 Směnky a šeky jako cenné papíry	13
1.1 Právní pojetí cenného papíru.....	13
1.1.1 Cenné papíry na doručitele.....	15
1.1.2 Cenný papír na řad.....	17
1.1.3 Cenný papír na jméno.....	18
1.1.4 Vydání cenných papírů.....	18
1.1.5 Úschova cenných papírů.....	19
1.1.6 Zástavní právo k cenným papírům	21
1.2 Ekonomické pojetí cenného papíru	23
2 Směnky	25
2.1 Vývoj směnky	25
2.2 Charakteristika směnky.....	27
2.3 Druhy směnek	28
2.3.1 Směnky podle výstavce	29
2.3.2 Směnky dle splatnosti.....	29
2.3.3 Blankosměnka	30
2.4 Účastníci směnečných vztahů	30
2.5 Náležitosti směnek	32
2.5.1 Náležitosti směnky cizí.....	33
2.5.2 Náležitosti vlastní směnky.....	35
2.5.3 Směnečné doložky a prohlášení	36
2.6 Směnečné operace.....	37
2.6.1 Akceptace	37
2.6.2 Převody směnek.....	38
2.6.3 Směnečné rukojemství.....	41
2.6.4 Prezentace a placení směnky	42
2.6.5 Protest.....	42
2.6.6 Postih	44
2.7 Směnečný proces.....	45
2.7.1 Výzva k zaplacení.....	45
2.7.2 Směnečný platební rozkaz	46

2.7.3	Námítky proti směnečnému platebnímu rozkazu	47
3	Šeky	48
3.1	Vývoj šeku	48
3.2	Charakteristika šeku	49
3.3	Druhy šeků	50
3.3.1	Šeky podle vystavitele	50
3.3.2	Blankošek	51
3.3.3	Cestovní šek	51
3.3.4	Dárkový šek	51
3.3.5	Šek pro dva	52
3.4	Účastníci šekových vztahů	52
3.5	Náležitosti šeku	53
3.5.1	Doložky	54
3.6	Operace	55
3.6.1	Křižování šeku	55
3.6.2	Převody šeku	56
3.6.3	Prezentace a placení šeku	56
4	Směnky a šeky v ekonomických vztazích	58
4.1	Srovnání směnek a šeků	58
4.2	Směnky v obchodní praxi	59
4.2.1	Platební institut	59
4.2.2	Zajišťovací institut	60
4.2.3	Úvěrový institut	61
4.2.4	Úschovný institut	63
4.3	Šeky v obchodní praxi	64
4.3.1	Šekové produkty českých bank	66
4.3.2	šeky v zahraničním platebním styku	69
5	Analýza užití směnek v praxi	71
5.1	Užití formulářů	71
5.2	Dotazníkové šetření	73
5.3	Nejčastější problémy praxe	79
5.4	Doporučení pro praxi	79
	Závěr	81
	Použité zdroje	83

Seznam obrázků

Obrázek 1 Objem (v mld. Kč) šekových transakcí v ČR	65
Obrázek 2 Vývoj objemu šekových transakcí (v mil. EUR) v eurozóně	65
Obrázek 3 Soukromý šek používaný KB	67
Obrázek 4 Bankovní šek používaný KB	67
Obrázek 5 Vzor šeku emitovaného KB v EUR	70
Obrázek 6 Bankovní šek KB v CAD.....	70
Obrázek 7 Tiskopis směňky cizí.....	72
Obrázek 8 Tiskopis směňky vlastní.....	72
Obrázek 9 Směnka vlastní přiložená k dotazníku	76
Obrázek 10 Směnka cizí přiložená k dotazníku	76
Obrázek 11 Četnosti jednotlivých odpovědí u otázky č. 11	78
Obrázek 12 Četnost jednotlivých odpovědí u otázky č. 12	78

Úvod

Předložená diplomová práce Směnky a šeky v obchodní praxi se zabývá problematikou směnek a šeků a jejich využití v obchodních vztazích. Šeky, ale zejména směnky jsou již po stovky let neodmyslitelně spojeny s obchodem a obchodními vztahy. Přestože množství vydávaných šeků, resp. objem šekových transakcí v České republice od přelomu tisíciletí strmě klesá (European Central bank, 2017), stále jsou v České republice ročně zpracovány statisíce až miliony šeků (jen Komerční banka, a. s. jich dle informací, které mi laskavě poskytla, zpracuje 250 – 300 000). Na rozdíl od šeků jsou směnky využívány mnohem častěji, a to i v mimo obchodních vztazích. Není výjimkou, že i v rámci rodiny, zejména pokud jde o půjčování peněz dojde k stvrzení půjčky směnkou.

Vzhledem k četnosti využívání směnek a šeků, obtížnosti této problematiky a nedostatku srozumitelných a po odborné stránce vyhovujících zdrojů i pro podnikatele neprávnický považují toto téma za aktuální a potřebné. Ambicí této práce není postihnout každý detail směnečných a šekových vztahů, ale jistě bude případnému čtenáři neprávnickovi postačovat k tomu, aby úspěšně dokázal využít směnku či šek při svém podnikání nebo zaměstnání, případně i v soukromém životě.

Kromě poskytnutí uceleného vhledu do problematiky směnečného a šekového práva si v této práci kladu za cíl rozebrat možnosti využití směnek a šeků v obchodních vztazích a zejména jejich využití reálné. V rámci dotazníkového šetření budu také zkoumat to, jakým problémům s využitím směnek podnikatelé a firmy nejčastěji čelí a pokusím se nabídnout možnosti řešení těchto problémů.

Ve své práci budu čerpat zejména z právních předpisů a související judikatury, komentářů, odborných právních a ekonomických monografií a odborných článků dostupných v právních časopisech případně v právním informačním systému ASPI nebo databázi Proquest. Vzhledem k povaze práce využiji zejména metody analýzy, komparace a v případě vyvození závěrů z dotazníkového šetření i metodu indukce.

Práce obsahuje část teoretickou, ve které nastíním vývoj směnek a šeků, jejich charakteristiku, náležitosti, účastníky, směnečné a šekové operace včetně směnečného a šekového procesu a část praktickou. V praktické části této diplomové práce budu analyzovat

možnosti využití směnek a šeků v ekonomických vztazích a provedu dotazníkové šetření, jehož cílem bude zjištění, do jaké míry mají podnikatelé a vedoucí zaměstnanci mikropodniků a malých podniků přehled o směnečných vztazích a náležitostech těchto cenných papírů a s jakými problémy se při užívání tohoto instrumentu nejčastěji setkávají. Ke zjištěným problémům se následně pokusím navrhnout řešení.

S ohledem na rozsahové požadavky této práce nebudu do detailu rozebírat veškeré aspekty směnečného a šekového práva (jako je například téměř nepoužívaná směnečná intervence), ale soustředím se pouze na základní instituty a operace.

1 Směnky a šeky jako cenné papíry

Cenný papír je listina, která zachycuje majetkový vztah mezi jejím výstavcem (emitentem) a jejím vlastníkem. Díky cennému papíru má jeho vlastník možnost uplatnit pohledávku (jak peněžní, tak majetkovou) vůči emitentovi.

Na cenné papíry můžeme pohlížet z dvojího hlediska. Z pohledu práva je cenný papír určitá listina s předepsanými náležitostmi a z hlediska ekonomického jde o prostředek, kterým může věřitel zhodnocovat své volné prostředky a emitent získat financování své činnosti. Právnímu i ekonomickému pojetí cenných papírů se budu blíže věnovat v následujících podkapitolách.

1.1 Právní pojetí cenného papíru

Cenný papír je listina, kterou § 514 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen NOZ) definuje jako listinu „... se kterou je právo spojeno takovým způsobem, že je po vydání cenného papíru nelze bez této listiny uplatnit ani převést.“, přičemž není-li cenný papír emitován s náležitostmi zvlášť stanovenými právní normou, je emitent povinen v textu listiny uvést právo, které z cenného papíru vyplývá alespoň odkazem na emisní podmínky a údaje, které blíže specifikují emitenta. (§ 515 NOZ)

Z výše uvedeného vyplývá, že cenný papír musí mít fyzickou podobu, tedy musí mít nějaký nosič (např. papír). Právní nárok na určitou pohledávku majitele vůči emitentovi cenného papíru je vázaný na jeho hmotný cenný papír. Výjimku tvoří zaknihované cenné papíry, které mají namísto fyzické existence podobu zápisu v příslušné evidenci a které nelze převést jiným způsobem než změnou majitele v této evidenci. (§ 525 NOZ) Ovšem pro zaknihované cenné papíry platí stejné povinnosti a vyplývají z nich stejná práva jako pro ostatní cenné papíry, „ledaže to vylučuje jejich povaha, tento zákon nebo jiný právní předpis.“ (§ 525 odst. 2 NOZ) Platí tedy zásada *Lex specialis derogat legi generalis*, tedy že je nadřazená speciální právní norma nad obecnou (Gerloch, 2007). Znamená to tedy, že jestliže „v určité problematice není zvláštní úprava, použijeme obecnou.“ (Gerloch, 2007, s. 69)

Při uplatnění práva, které vyplývá z listin, tedy např. splacení pohledávky emitenta, příp. u příslušného orgánu veřejné moci „oprávněný musí při uplatnění práva listinu fyzicky

předložit, nestačí tedy jen sama skutečnost, že je vlastníkem cenného papíru (a např. jej ztratil, či mu byl odcizen).“ (Chalupa a spol., 2014, s. 2) viz § 514 NOZ.

Převod práv, která vyplývají z listiny znamená, že po vydání cenného papíru je nezbytné převést vlastnická práva k této listině. Následkem převodu vlastnických práv k této listině je i převod práv s touto listinou souvisejících. (Chalupa a spol., 2014)

Převod vlastnického práva k cenným papírům by měl probíhat prostřednictvím této listiny – jejím fyzickým předáním novému majiteli. Výše uvedené spojení práva s listinou platí především u cenných papírů na doručitele a na řad, které tedy musí být předány nabyvateli. Ovšem u cenných papírů na jméno *„se vlastnické právo převádí již samotnou smlouvou k okamžiku její účinnosti.“ (Chalupa a spol., 2014, s. 2) V tomto případě tedy převod neprobíhá prostřednictvím listiny.*

Propojení práva a listiny se nazývá inkorporace práva do listiny. Pokud listina zanikne (např. shoří při požáru u majitele) *„zanikne s ní i možnost právo v ní inkorporované vykonat. K odstranění možných nespravedlností tohoto následku slouží tzv. řízení o umoření listin “ (Chalupa a spol., 2014, s. 2)*

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen ZŘS) v § 304 odst. 1 uvádí, že *„umořit lze ztracenou nebo zničenou listinu, kterou je třeba předložit k uplatnění práva.“* Výsledkem řízení o umoření listin je nahrazení listiny rozhodnutím soudu do doby, než emitent oprávněnému vydá listinu náhradní. (§ 303 a násl. ZŘS)

Cenný papír nemusí mít formu výhradně jedné listiny, ale může být vydáno několik stejnopisů, aby se předešlo např. jeho zničení. Jedná se o kopie stejného cenného papíru a tedy *„bylo-li plněno na jeden stejnopis, zanikají práva ze všech ostatních stejnopisů.“ (§ 522 odst. 2 NOZ) K rozpoznání skutečnosti, že se jedná o stejnopisy NOZ stanovuje podmínku stejnopisy v textu číslovat. Pokud emitent stejnopisy nečísluje platí právní fikce, že „každý stejnopis se považuje za samostatný cenný papír.“ (Chalupa a spol., 2014, s. 5) Z toho*

vyplývá skutečnost, že emitent je v tomto případě zavázán naplnit práva vyplývající oprávněně osobně z každého stejnopisu samostatně. (§ 522 NOZ)

Věřitel, jehož nárok na plnění ze strany emitenta vyplývá z cenného papíru nemusí, na rozdíl od závazku vyplývajícího např. ze smlouvy, prokazovat důvod tohoto závazku emitenta, pokud to zákon výslovně nenařizuje. (§ 1791 NOZ)

Podle způsobu převodu vlastnického práva se cenné papíry dělí na cenné papíry na doručitele, cenné papíry na řad a cenné papíry na jméno. Převod cenných papírů cessí, neboli postoupení cenného papíru nebude v této práci podrobně rozebírán, pokud by ovšem případný čtenář měl zájem zjistit více informací o převodu vlastnického práva k cennému papíru, je upravený v § 524 až § 530 NOZ.

1.1.1 Cenné papíry na doručitele

V případě cenných papírů na doručitele je vlastnické právo převedeno smluvně k okamžiku předání cenného papíru. (§ 1103 odst. 1 NOZ) Jedná se o *lex specialis* k obecné úpravě převodu vlastnického práva. NOZ v ust. § 1099 uvádí, že se vlastnické právo převádí smlouvou k okamžiku její účinnosti. (§ 1099 NOZ)

Smlouva o převodu vlastnických práv k cennému papíru není žádným zvláštním předpisem upravena, proto se k tomuto účelu může použít jakýkoliv typ smlouvy, jejíž předmětem je převod vlastnických práv jiné osobě.

Zřejmě nejčastějším způsobem převodu vlastnického práva k cennému papíru je převod prostřednictvím kupní smlouvy, kdy se „*prodávající zavazuje, že kupujícímu odevzdá věc, která je předmětem koupě, a umožní mu nabýt vlastnické právo k ní, a kupující se zavazuje, že věc převezme a zaplatí prodávajícímu kupní cenu.*“ (§ 2079 odst. 1 NOZ)

Náležitosti kupní smlouvy, např. určení ceny a ostatních náležitostí, dále upravuje NOZ v § 2079 a násl.

Dalším možným způsobem převodu vlastnictví cenného papíru je směnná smlouva, kterou se obě strany zavazují navzájem převést do vlastnictví druhého věc, jež je předmětem dané smlouvy ve stavu, v jakém věc byla v okamžiku sjednání smlouvy. Předmětem této smlouvy

může být i věc, ze které vycházejí nějaké užitky či plody. Typickým příkladem užitku může být např. úrok, příkladem plodu pak např. úroda na zemědělském pozemku. Užívání těchto součástí věci náleží nabyvateli od okamžiku, kdy mu věc měla být podle smlouvy předána, a to i přesto, že k předání ještě nedošlo. (§ 2184 a násl. NOZ)

Vlastnictví cenného papíru lze převést také smlouvou o zápůjčce, která vzniká „*přenechá-li zapůjčitel vřdužiteli zastupitelnou věc tak, aby ji užil podle libosti a po čase vrátil věc stejného druhu*“ (§ 2390 NOZ). Ve smlouvě lze sjednat úroky, měnu vrácení a místo vrácení (§ 2390 a násl. NOZ). V praxi může jít o situaci, kdy jeden podnikatel zapůjčí druhému směnku, přičemž mu po dohodnutém čase bude vrácena jiná směnka na stejnou částku.

V případě, kdy dochází pouze ke změně vlastníka je možné využít i např. darovací smlouvu, kterou „*dárce bezplatně převádí vlastnické právo k věci nebo se zavazuje obdarovanému věc bezplatně převést do vlastnictví a obdarovaný dar nebo nabídku přijímá.*“ (§ 2055 odst. 1 NOZ) Tento případ zřejmě nebude příliš často využíván, zejména z důvodu bezplatného převodu. Existuje možnost převodu daru mezi oběma stranami, přičemž výše daru je hodnota, o kterou hodnota daru jedné strany převyšuje hodnotu plnění druhé strany. (§ 2061 NOZ)

Převod vlastnických práv je dokončen až předáním cenného papíru, které má neformální charakter a jedná se spíše o pozůstatek tradice. Po předání je tedy již majitelem doručitel, kterému je povinný povinen plnit závazek vyplývající z cenného papíru, přičemž mu musí být listina předložena. (Chalupa spol., 2014, s. 12) V takovém případě se uplatní nevyvratitelná právní domněnka, že „*Obsahuje-li cenný papír jméno oprávněné osoby, má se za to, že se jedná o cenný papír na řad. Neobsahuje-li cenný papír jméno oprávněné osoby, platí, že se jedná o cenný papír na doručitele.*“ (§ 518 odst. 2 NOZ)

1.1.2 Cenný papír na řad

V případě cenných papírů na řad je vlastnické právo převáděno „*rubopisem a smlouvou k okamžiku jeho předání.*“ (§ 1103 odst. 2 NOZ)

K převodu vlastnického práva k cennému papíru na řad je možné využít téměř jakýkoliv typ smlouvy, viz předchozí kapitola.

Dalším prvkem převodu je rubopis (dále indosament), který představuje jednostranné právní jednání. Indosamentem oprávněný (dále indosant) převádí veškerá práva, která z cenného papíru vyplývají na jinou osobu (dále indosatář). Rozeznávající údaje prvního oprávněného majitele je na líci cenného papíru a ostatní oprávnění majitele se uvádí na jeho rub, příp. na přívěsek, pokud je již rub zaplněn. Indosatář, který je oprávněným majitelem cenného papíru je identifikován jako poslední v nepřetržité řadě psané pod sebe. (Chalupa a spol., 2014) „*Obvyklé znění převodního rubopisu je „Za mě na řad pana ..., r. č. ...“ pro případ převodu mezi fyzickými osobami, nebo „Za nás na řad ..., IČO: ...“ pro případ převodu mezi právnickými osobami.*“ (Chalupa a spol., 2014, s. 13) Ustanovení § 1103 NOZ odst. 2 stanovuje, že za uspokojení práv vyplývajících z cenného papíru ručí indosant jen v případě, že je k tomu zavázán.

Vlastnické právo k cennému papíru na řad je převedeno v momentě předání listiny indosatáři, obdobně jako v případě cenných papírů na doručitele se jedná o pozůstatek jakési tradice. Emitent je povinen plnit po předložení cenného papíru tomu, kdo je na posledním místě v řadě indosamentů.

Obdobně jako v případě cenného papíru na doručitele se uplatní ust. § 518 odst. 2 NOZ, z něhož vyplývá skutečnost, že je-li v listině uvedeno jméno věřitele platí nevyvratitelná právní domněnka, že se jedná o cenný papír na řad a v opačném případě jde o cenný papír na doručitele.

1.1.3 Cenný papír na jméno

V případě cenného papíru na jméno se vlastnické právo převádí smlouvou k okamžiku její účinnosti. Samotná smlouva má již tedy translační účinky, a pro převod vlastnického práva již není třeba formálního předání listiny.

Skutečnost, že převod vlastnického práva k cennému papíru přímo nevyžaduje jeho fyzické předání odporuje definici cenných papír, viz 1. kap. Obecná definice viz výše, je v tomto případě nahrazena specifickou úpravou „*vlastnické právo k cennému papíru na jméno se převádí už samotnou smlouvou k okamžiku její účinnosti.*“ (§ 1103 odst. 3 NOZ)

Právo inkorporované v cenném papíru je tedy převoditelné bez fyzického předání listiny, pouze převodem vlastnického práva k této listině, které se děje konsensuálně. Přesto musí být listina obsahující text cenného papíru fyzicky předána, protože jinak by nabyvatel nemohl uplatnit svá práva z konkrétního cenného papíru, viz kap. 1, příp. § 514 NOZ. Samotné předání listiny již nemá věcněprávní účinek a v případě, že by převodce projevil vůli nepředat listinu, může se nabyvatel prostřednictvím žaloby domáhat jejího vydání, „*neboť je již právně jejím vlastníkem.*“ (Chalupa a spol., 2014, s. 14)

1.1.4 Vydání cenných papírů

„*Cenný papír je vydán dnem, kdy splňuje náležitosti stanovené pro něj zákonem nebo jiným právním předpisem a kdy se stanoveným způsobem stane majetkem prvního nabyvatele.*“ (§ 520 odst. 1 NOZ) Z uvedené citace vyplývá, že pro řádné vydání cenného papíru je nutné splnit dvě podmínky.

První podmínkou je skutečnost, že listina musí splňovat náležitosti, které pro ni zákon stanovuje, např. označení druhu cenného papíru o který se jedná. Naplnění zákonných náležitostí je důležitá zejména proto, že nenaplnění náležitostí listiny nelze zhojit dobrou vírou, tzn. pokud listina neobsahuje zákonem požadované náležitosti pro daný typ cenného papíru, tak se o tento typ nejedná. (Chalupa a spol., 2014) V případě, že listina neobsahuje

označení svého druhu je emitent povinen v listině uvést alespoň odkaz na emisní podmínky a označení emitenta a také právo, které je v listině inkorporováno. (§ 515 NOZ)

Druhou podmínkou je způsob, jakým musí první majitel získat cenný papír do svého vlastnictví – nejčastěji sepsáním smlouvy a předáním listiny. „*Byl-li nabyvatel v dobré víře, že nabývá řádně vydaný cenný papír, je vydán i přesto, že nebyly dodrženy náležitosti postupu při vydání cenného papíru nebo že se cenný papír nestal vlastnictvím prvního nabyvatele stanoveným způsobem.*“ (§ 521 odst. 1 NOZ) Osoba, která cenný papír v dobré víře nabyla do vlastnictví jako další v pořadí má i v případě, pokud nebyl cenný papír vydán zákonným způsobem a neměl by platit, nárok na náhradu škody od emitenta či od osoby, která se vydávala za emitenta cenného papíru. Takže přesto, že listina nebyla vydána řádným způsobem, v případě, že se stane součástí majetku dalšího člověka, který vlastnické právo nabyde v dobré víře, vyplývají pro něj závazky a práva vyplývající z práva inkorporovaného v listině. (§ 521 NOZ)

Dnem emise cenného papíru se rozumí den, kdy cenný papír může být předán prvnímu nabyvateli. Tento den je určen zpravidla emitentem a vydání cenného papíru před tímto dnem je porušení podmínky řádného vydání cenného papíru, který tedy není řádně vydán, viz předchozí odstavec.

1.1.5 Úschova cenných papírů

Jak již bylo řečeno, k uplatnění práva z cenného papíru je nezbytně nutné, aby byl cenný papír předložen. Přestože existuje možnost umoření cenného papíru, jedná se o proces poměrně náročný, a tak se vlastníci cenných papírů uchylují k možnostem, které je mají ochránit a zajistit, že budou cenné papíry k dispozici v momentě, kdy je budou potřebovat. Cenné papíry lze uschovat samostatně, český právní řád dále rozeznává hromadnou úschovu a institut imobilizace cenných papírů.

Obdobně jako každá jiná věc (věc v právním smyslu je definována v ust, § 489 NOZ) může být libovolný cenný papír předmětem smlouvy o úschově. Touto smlouvou se schovatel (např. obchodník s cennými papíry nebo banka) zavazují převzít a opatrovat cenné papíry schovatele. Samozřejmostí je, že služeb jednoho schovatele využívá více uschovatelů. Schovatel je povinen uschované listiny mít oddělené od jiných cenných papírů ostatních

uschovatelů, příp. vlastních a dále předepsaným způsobem uschované listiny řádně evidovat. (§ 2409 NOZ) V případě samostatné úschovy je výhradním majitelem uschovaných listin vždy uschovatel. (Chalupa a spol., 2014)

V případě hromadné úschovy se listiny uschovávají společně s cennými papíry ostatních uschovatelů, ale odděleně od listin vlastněných schovatelem. Nejzásadnější rozdíl mezi samostatnou a hromadnou úschovou spočívá ve skutečnosti, že „Cenné papíry v hromadné úschově náleží všem uschovatelům společně, ale každý uschovatel může uplatňovat svá práva vůči schovateli samostatně, zejména má právo na vrácení stejného cenného papíru, jaký u schovatele uschoval.“ (§ 2410 NOZ) Uschovatel se tedy stává spoluvlastníkem veškerých cenných papírů uschovaných u stejného schovatele a již není výhradním vlastníkem své uschované listiny jako v případě samostatné úschovy. Přesto však má právo, aby mu byl schovatelem vydán stejný cenný papír, který u něj uschoval.

Podíl uschovatelem vlastněných cenných papírů v téže hromadné úschově se stanovuje „*poměrem součtu jmenovitých hodnot cenných papírů, které dal do úschovy, k součtu jmenovitých hodnot všech cenných papírů*“ (§ 2411 odst. 1 NOZ) V případě, že cenný papír nemá jmenovitou hodnotu, podíl uschovatele je určen podle počtu uschovaných cenných papírů v kusech, a to podle obdobného algoritmu jako v případě, že listina jmenovitou hodnotu má. Pro určení podílu výše popsanou metodou se předpokládá, že veškeré cenné papíry v téže hromadné úschově jsou zastupitelné, pokud by cenné papíry byly vzájemně nezastupitelné, existuje hrozba, že výše jmenovité hodnoty nebude odpovídat hodnotě reálné, a to by v tomto případě použití mělo nepřipustné následky. (Chalupa a spol., 2014)

Z výše uvedené vyplývá, že uschováním cenného papíru v hromadné úschově zaniká vlastnické právo k danému cennému papíru a namísto toho vzniká spoluvlastnický podíl na listinách uschovaných v jedné úschově. Každý ze spoluvlastníků může se svým podílem nakládat (např. ho prodat), a na „*převod podílů se použijí obdobně ustanovení o spoluvlastnictví*“ (Chalupa a spol., s. 18) Ovšem další ustanovení upravující cenné papíry se již na hromadnou úschovu neaplikují. (§ 2411 NOZ)

Pro samostatnou i hromadnou úschovu může schovatel využít institut druhotné úschovy, která spočívá v tom, že je listina uschována u dalšího schovatele (např. u jiné banky, nebo obchodníka s cennými papíry), který je povinen vést o této úschově řádnou evidenci

navazující na evidenci schovatele u kterého byl cenný papír původně uschován. (§ 2402 - § 2412 NOZ)

Imobilizace je zvláštním druhem hromadné úschovy, kdy cenný papír do úschovy neukládá jeho vlastník, ale emitent jako součást jeho vydání. (Marek, 2013)

Na rozdíl od vydání běžného cenného papíru je imobilizovaný cenný papír vydán v okamžiku, kdy emitent „*předal listinu schovateli ve prospěch jejího vlastníka jako prvního nabyvatele.*“ (§ 2413 odst. 1 NOZ) V případě, že se vydává jako imobilizovaný cenný papír cenný papír na řad, příp. na jméno se na listině neuvádí jméno vlastníka. Konkrétní jméno vlastníka cenného papíru bude dopsáno do textu listiny až ve chvíli, kdy bude z hromadné úschovy předán prvnímu vlastníkovi. (§ 2413 NOZ)

Oproti všem ostatním cenným papírům se pro nakládání s imobilizovanými cennými papíry použijí odlišná než obecná ustanovení, např. převod vlastnického práva probíhá spíše jako v případě zaknihovaných cenných papírů, vč. zásady registrace, která platí pro veškeré imobilizované cenné papíry „*bez ohledu na skutečnost, zda se nachází režimu zaknihovaného cenného papíru nebo v režimu hromadné úschovy*“ (Chalupa a spol., 2014, s. 19)

Na základě emisních podmínek imobilizovaného cenného papíru má vlastník právo požadovat vydání uschované listiny v hromadné úschově, ale může nastat i situace, kdy není oprávněn k tomu, aby schovatel listinu z hromadné úschovy vydal. (Chalupa a spol., 2014) Cenný papír, který není možné vyjmout z hromadné úschovy je např. podle zákona § 274 odst. 2 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (dále jen ZOK) akcie na majitele.

Zejména z důvodu rozsahu této práce se nebudu dále zabývat specifiky imobilizovaných cenných papírů (např. jejich převodu) a v souladu s § 2414 NOZ případného čtenáře odkáži na zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu.

1.1.6 Zástavní právo k cenným papírům

Zástavní právo jako institut zajištění dluhu, kdy zástavnímu věřiteli bude dluh uhrazen z prodeje zastavené věci v případě, že dlužník řádně a včas nesplní své závazky, se může

týkat i cenných papírů. Zástavou smí být obchodovatelná věc, tedy věc, u níž lze vyjádřit její hodnotu, což v případě cenných papírů i zaknihovaných cenných papírů nepochybně lze.

Zástavní právo může vzniknout několika způsoby, pro účely této diplomové práce se budu zabývat jen zastavením věci – tedy vzniku zástavního práva smlouvou.

V případě cenných papírů na doručitele a na jméno vzniká zástavní právo předáním listiny (podložené zástavní smlouvou) zástavnímu věřiteli, resp. v zástavní smlouvě se obě strany mohou dohodnout na předání cenného papíru spolu se stejnopisem zástavní smlouvy třetí osobě, která bude cenný papír opatrovat. Pokud se jedná o cenný papír na řad je nezbytné, aby došlo také k zástavnímu rubopisu, jehož součástí musí být i osoba zástavního věřitele. (§ 1328 NOZ)

Pokud se jedná o cenný papír na doručitele, mohou se zástavní věřitel a dlužník dohodnout, že zástavní právo vznikne zápisem do rejstříku zástav, který je veden Notářskou komorou České republiky. V tomto případě je nezbytné, aby zástavní smlouva měla charakter veřejné listiny. (§ 1314 odst. 2 NOZ) Posléze je nutné zastavenou věc předat notáři, který zástavní právo zapíše do rejstříku zástav. (§ 1319 - § 1328 NOZ)

Další specifický způsob vzniku zástavního práva se týká cenného papíru nacházejícího se v hromadné úschově. V tomto případě vznikne zástavní právo oznámením zástavního věřitele, příp. zástavního dlužníka schovateli, opět s doloženým stejnopisem zástavní smlouvy. Jedná-li se o cenný papír na řad je nutné i v tomto případě vyznačit rubopis. Takto zastavená listina je uschována pro obě strany společně o po dobu trvání zástavního práva by cenný papír neměl být vydán zástavnímu dlužníkovi bez souhlasu zástavního věřitele. (§ 1329 - § 1330 NOZ) V případě zástavního práva k „*cennému papíru v úschově, kdy nelze požadovat vydání jednotlivého cenného papíru* (tj. imobilizovaný zaknihovaný – pozn. autora) *se použijí ustanovení o zaknihovaných cenných papírech.*“ (Chalupa a spol., 2014, s. 21)

Zástavní věřitel se nemůže libovolně obohacovat o výnosy zastavěné věci, protože „*zástavní právo je vůči dlužníkovi z cenného papíru účinné až poté, co mu je oznámí zástavní dlužník anebo prokáže zástavní věřitel.*“ (§ 1333 odst. 2 NOZ) Bez tohoto kroku není věřitel

oprávněn domáhat se jakéhokoliv plnění ze zastavené pohledávky a dlužník má stále možnost řádně splnit své závazky.

Po době splatnosti závazku, pokud jej dlužník neuhradil, je již věřitel oprávněn s cenným papírem nakládat a věřitel již má nárok na výnosy a ostatní peněžité plnění, přičemž je povinen o tom dlužníka informovat, pokud pohledávka není po lhůtě splatnosti, je zástavní věřitel oprávněn požadovat její postoupení. (§ 1336 NOZ)

V případě, že je předmětem zástavní smlouvy akcie, mohou si strany v zástavní smlouvě ujednat i např. to, že po splatnosti závazku bude věřitel oprávněn hlasovat na valné hromadě. (§ 1332 NOZ)

1.2 Ekonomické pojetí cenného papíru

Cenné papíry plní ekonomické funkce a uspokojují ekonomické potřeby, přesto je těžké dopátrat se ucelené definice cenného papíru v oblasti ekonomie. Nejčastěji je možné setkat se s vysvětlením, že je cenný papír osvědčením o vlastnictví podílu na kapitálu. (Pauly, 2016) Takováto definice ovšem podle autorova mínění nedefinuje obecně cenné papíry, ale dá se uplatnit na určité druhy, např. na akcie.

Přesnější vymezení cenných papírů přinesli až autoři Nordhaus a Samuelson, kteří je definovali jako „*pojmem zahrnující širokou škálu finančních aktiv...*“ následovaný ilustrativním výkladem některých druhů cenných papírů s upřesněním, že se jedná o „*právní dokumenty, ustanovující vlastnictví k daným aktivům.*“ (Samuelson a spol., 2007, s. 732)

Dále se lze setkat s chápáním cenných papírů jako nosiče oprávnění na budoucí příjmy, příp. majetek emitenta, který si tímto způsobem půjčuje peněžní prostředky. Pro emitenta tedy cenné papíry představují z účetního hlediska závazek a pro nového držitele pohledávku. (Mishkin, 2011)

Další možné chápání pojmu cenné papíry je jako předmět investiční činnosti, který je obchodován na burzách a kapitálových trzích. V užším pojetí lze cenný papír také chápat jako dokument, kterým se deklaruje vlastnictví, příp. nárok na budoucí příjem, který může

sloužit také jako zajištění bankovního úvěru a na druhé straně i jako záruka za poskytnutý úvěr. (§ 2010 násl. NOZ)

Cenné papíry jsou tedy součástí ekonomických vztahů. Z tohoto důvodu je proto možné na ně nahlížet i jako na platební metodu. Může to ve své podstatě být i obdoba zajištění dluhu. Další ekonomickou funkcí, kterou cenné papíry plní, je možnost investice do cenných papírů. Případný investor má více možností, jak investovat. Zaprvé může zakoupit cenný papír, určitou dobu jej držet a poté mu vznikne nárok na vyplacení částky, za kterou jej koupil a sjednaných úroků emitentem. Druhým případem nákupu cenného papíru jako investice je nákup, který nabyvateli listiny zaručí nárok na plnění v předem daných časových intervalech. Na druhé straně např. u akcií existuje riziko, protože akcionář se zpravidla podílí i na ztrátě obchodní společnosti. Další možnou funkcí cenných papírů je zisk podílu na majetku emitenta, v případě akcií i na rozhodování (hlasování na valné hromadě). Dále se mohou cenné papíry využít pro zajištění dluhu. Pokud není eminentem řádně splněný závazek, může být toto plnění nahrazeno dalším nakládáním s cenným papírem (např. prodej).

Z ekonomického hlediska je tedy s cennými papíry možné obchodovat, pokud to zákon nevyklučuje.

Toto ekonomické pojetí koresponduje s právně teoretickým pojetím v předchozí kapitole, a proto autor nepovažuje za nutné se tomuto tématu nadále věnovat, ovšem v následujících částech práce bude ekonomické pojetí specifitěji vymezeno pro konkrétní druhy cenných papírů.

2 Směnky

Směnka je označení pro cenný papír, jehož účelem je převod peněz. Konkrétní právní úpravu směnek obsahuje zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový (dále jen ZSŠ), který je rozdělen do tří článků. První článek pojednává o směnce, druhý o šeku a poslední článek vymezuje společná ustanovení. Pro každý článek je typické, že číslování paragrafů netvoří neklesající řadu, a tedy každý článek začíná od označení ust. § 1. Z tohoto důvodu v této kapitole budu uvádět pouze odkazy na ZSŠ týkající se směnečného práva, tedy obsah čl. I ZSŠ.

Jelikož je směnka používána i k přesunu platebních prostředků mezi státy, bylo nutné sjednotit právní úpravu i mezistátně. Nejpodstatnější kroky k sjednocení směnečného práva v různých zemích byly učiněny v roce 1930 na konferenci v Ženevě, na které vznikla mimo jiné Úmluva o jednotném zákonu směnečném, který je však ale využíván i mimo Evropu, „*existují totiž státy, které nejsou vůbec účastníky dohody, nebo je podepsaly a neratifikovaly, přesto z nich ale vycházejí.*“ (Kotásek, 2017, s. 3)

Jak dále uvádí Kotásek (2017), Československá republika byla účastníkem Ženevské konference a přesto, že úmluvy podepsala, k jejich ratifikaci již nedošlo. Dále uvádí, že bez ohledu na tuto skutečnost „*naše právní úprava striktně vychází ze ženevských dohod a bezpochyby spadá do okruhu ženevského směnečného práva*“, přesto že jimi Česká republika není právně zavázána.

2.1 Vývoj směnky

Směnka v podobě listiny opravňující držitele k pohledávce za vystavitelem, se ve světě objevuje již od dob křížáckých válek, které s sebou přinesly mimo jiné i velký rozvoj obchodu zejména na severu dnešní Itálie, ale i na Blízkém východě. Velkým přínosem byla snadná přenosnost těchto listin, díky nimž obchodníci nemuseli na velké vzdálenosti přepravovat cenné kovy, které se v této době používaly jako nejrozšířenější platidlo. Zhruba v polovině 12. st. se objevila listina *cambium*, která již měla povahu směnky.

Jak Kovařík (2011) uvádí, existuje předpoklad, že první vznikla směnka vlastní, jako „*abstraktní příslib vystavitele zaplatit určitou peněžitou sumu.*“ (Kovařík, 2011, s. 1) Vlastní

směnka se začala využívat i pro jiné než úvěrové účely – zejména jako prostředek pro transport peněz a platidlo na velké vzdálenosti, které byly obtížně přístupné, zejména z důvodu malé bezpečnosti a častých přepadení středověkých obchodníků.

K zprostředkování platebního styku na velké vzdálenosti vznikla speciální směnka, kterou mohli vydávat pouze podnikatelé *bancherii campsores* (tzv. kampsori), kteří podnikali na základě licence udělované panovníkem nebo jiným držitelem státní moci. Obchodník, který měl zájem o zprostředkování platby složil částku u kampsora, od kterého obdržel ověřenou listinu, která kampsora zavazovala danou sumu uhradit na sjednaném místě. Vzdálený platební styk mohli kampsori provádět samostatně, ale častěji tak činili prostřednictvím svých obchodních partnerů v cílové destinaci. Platba byla nejprve možná jen remitentovi (obchodníkovi uvedenému na směnce), nedlouho poté však bylo remitentům umožněno určit jinou osobu, které bude směnka vyplacena.

Funkce směnky jako platebního prostředku do vzdálených míst vedla ke vzniku směnky cizí, využívané jako platební příkaz. S rostoucí vzdáleností, na kterou bylo možné převést peníze začali kampsori vydávat společně se směnkou cizí i další listinu, která sloužila jako dopis pro obchodního partnera kampsora s žádostí o vyplacení sumy uvedené na směnce a zároveň tento dopis často obsahoval adresu konkrétního obchodního partnera kampsora. Tento dopis začal podrobněji popisovat podmínky vyplacení financí a získával stále větší váhu, až byla směnka cizí uznána jako plnohodnotná směnka. (Kovařík, 2011)

Tato listina byla nazývána *literae tractae* (směnka vydaná, někdy též směnka tažená), což se projevuje až do dnešních dní. Stále je možné setkat se s označením *trata* používaném pro směnku cizí. Mandatář, tedy adresát dopisu od kampsora, označovaného jako *trasant*, bývá nazýván *trasát*. Tyto termíny byli hojně používané zejména v období první Československé republiky.

Směnky v této podobě figurovali již od 13. století a nadále se vyvíjely. Nejprve byla směnka obohacena o institut akceptu neboli „*výslovného prohlášení trasanta na směnce, že se*

směnku skutečně zavazuje vyplatit.“ (Kovařík, 2011, s. 3) Je patrné, že akcept měl na vývoj směnky podstatný vliv, zejména pomohl rozšířit směnku i jako lokální prostředek platby.

Podle Kovaříka (2011) byl cca v 17. st. ustálen institut indosamentu, který ust. § 11 odst. 1 definuje jako metodu převodu (indosování) směnky na jinou osobu, přestože směnka nebyla na řad. Směnku bylo možné převést již dříve, ale až v tomto období se ustálily účinky indosování – zejména v oblasti odpovědnosti indosanta. Lze říci, že se směnka v tomto období zformovala do dnešní podoby, ale *„neuzavřel se tím ovšem vývoj směnky v dalších otázkách a není vyloučeno, že moderní obchod nepřivedí na směnce ještě změny další. Lze však předpokládat, že ve svých základních znacích je již vývoj směnky uzavřen, o čemž svědčí i skutečnost, že stále je organickou součástí obchodování vnitrostátního i mezinárodního.“* (Kovařík, 2011, s. 3)

Směnky vlastní byly používány namísto mincí z drahých a zároveň těžkých kovů jako platidlo a lze říci, že plnily plnohodnotnou úlohu peněz. Směnka vlastní tedy položila základní kámen vývoji papírových bankovek a *„i na současných bankovkách spíše ovšem na cizozemských lze tato rezidua poznat, i když jsou s každou novou emisí potlačována.“* (Kovařík, 2011, s. 3)

2.2 Charakteristika směnky

Směnka není v českém právním řádu konkrétně definována, ale obecně se jedná o *„cenný papír vydaný v zákonem stanovené formě, kterým se určité osoby (směneční dlužníci) zavazují majiteli směnky zaplatit v místě a čase vyplývajícím z listiny částku směnkou určenou.“* (Kovařík, 2011, s. 51)

Směnka je věcí ve smyslu ust. § 489 NOZ, a to konkrétně věcí hmotnou a movitou. Jako taková je tedy způsobilá být předmětem vlastnictví.

Jak již bylo řešeno v kapitole 1, směnka je listinným cenným papírem, který je vydáván individuálně a je vždy převoditelný (obchodovatelný). Vydání směnky má konstitutivní charakter, jelikož je podmínkou samotného vzniku závazku. Tento závazek je pak dále

nesporným, což se projeví tím, že vlastník směnky nemusí prokazovat svůj nárok na směnečnou sumu. To, že je vlastníkem platné směnky plně postačí. (Kovařík, 2011)

Soukromé právo v České republice rozlišuje závazky na základě jejich vzniku na abstraktní a kauzální. Rozdíl spočívá v tom, zdali z listiny vyplývá hospodářský důvod vzniku, resp. důvod daného právního jednání, tzv. *kauza*. (Dvořák a kol., 2013) Směnka je abstraktní cenný papír, jelikož z ní zpravidla nevyplývá kauza, tedy není znám důvod její emise a „*i kdyby zřejmý byl, neměl by směnečně-právní význam, tj. význam z hlediska práv a povinností ze směnky*“ (Chalupa a spol., 2014, s. 130)

Z hlediska kauzy lze rozlišovat směnku na platební a zajišťovací, obě budou podrobněji rozebrány ve 4. kapitole.

Směnka může být emitována ve formě cenného papíru na řad nebo ve formě cenného papíru na jméno (dále rektasměnka). Obecně platí domněnka, že pokud v textu směnky není uvedeno, v jaké formě je emitována, má se za to, že se jedná o cenný papír na řad. (§ 11 ZSŠ)

Platná rektasměnka musí obsahovat tzv. rektadoložku (bez ní se nejedná o rektasměnku), která se nejčastěji formuluje slovy *nikoli na řad příp. „jinou doložku stejného významu“* (§ 11 ZSŠ). Význam rektadoložky spočívá v tom, že směnku nelze převést indosamentem. Alternativní způsob vyjádření rektadoložky může být např. *Tato směnka je cenný papír převoditelný výhradně formou postoupení pohledávky.*

2.3 Druhy směnek

Směnky je možné dělit z několika hledisek. Podle výstavce se směnky dělí na vlastní a cizí. Podle splatnosti je možné směnky dělit na směnky fixní neboli denní, vistasměnky, lhůtní vistasměnky a datosměnky. Zvláštním případem směnky je pak tzv. blankosměnka. Z ekonomického hlediska je možné dělit směnky podle jejich funkce (platební, zajišťovací atd.), což bude blíže rozebráno ve 4. kapitole. (Máče, 2006)

2.3.1 Směnky podle výstavce

Nejčastější dělení směnek je na směnky vlastní a cizí. Směnka vlastní představuje přímý závazek mezi výstavcem směnky a řádným majitelem směnky. Obsahem tohoto závazku je pak vyplacení směnečné sumy při splatnosti směnky v místě určeném směnkou. (Kovařík, 2011)

Směnka cizí naopak představuje nepřímý závazek, jelikož výstavce směnky neslibuje, že zaplatí směnečnou sumu sám, ale dává příkaz zaplatit třetí osobě – směnečníkovi. Výstavce směnky se tak nestává přímým dlužníkem jako v případě směnky vlastní, ale pouze dlužníkem nepřímým, jelikož odpovídá za akceptování směnky směnečníkem a její zaplacení. (Kovařík, 2011)

U směnky cizí ZSS připouští možnost, kdy stejná osoba „zastává roli více stran směnečného vztahu.“ (Chalupa a spol., 2014, s. 133)

Prvním případem je směnka cizí na vlastní řad. Emitent touto směnkou dává bezpodmínečný příkaz směnečníkovi zaplatit sobě samému. V případě, že takováto směnka bude směnečníkem akceptována, bude tedy zavázán uhradit danou sumu jejímu emitentovi. (§ 3 odst. 1 ZSS)

Druhým případem je zastřená směnka vlastní. Jedná se o situaci, kdy emitent dává prostřednictvím směnky bezpodmínečný příkaz sobě samému zaplatit sjednanou sumu remitentovi. Emitent směny se stává ihned po emitaci směnky nepřímým dlužníkem a proto, aby se stal dlužníkem přímým, tj. aby měl stejné povinnosti jako směnečník, musí směnku sám akceptovat. (§ 3 ZSS a Chalupa a spol., 2014)

Zákon směnečný a šekový připouští v podstatě jen dvě situace, kdy může dojít ke splynutí více stran do jedné osoby. Směnka cizí na vlastní řad směnečníka není platnou směnkou. (Chalupa a spol., 2014)

2.3.2 Směnky dle splatnosti

Směnky je dále možné dělit podle data jejich splatnosti. Směnky, u kterých je uvedeno přesné datum splatnosti (např. 1. 1. 2020) se nazývají fixní nebo denní směnky. Směnky, u kterých je splatnost formulována jako určitá lhůta (např. 10 dní od data vystavení) se pak

nazývají datosměnky. Směnky bez uvedeného data splatnosti jsou splatné tzv. na viděnou, tj. při předložení a nazývají se vistasměnky. Zvláštním případem vistasměnky je lhůtní vistasměnka, která je splatná určitý čas po viděné (např. 10 dnů po předložení). (Máče, 2006)

2.3.3 Blankosměnka

Zvláštním případem směnky je blankosměnka. Existenci blankosměnky umožňuje ust. § 10 ZSŠ.

Blankosměnka je nehotová směnka, která není kompletně vyplněná a obsahuje *bílá místa*, která mají být později doplněna. Směnkou se tak blankosměnka stává až po jejím vyplnění. Podmínkou vzniku blankosměnky je podpis výstavce (u směnky cizí je dostatečný i podpis trasáta), určení listiny za směnkou, její záměrné vydání a sjednání tzv. vyplňovacího práva. (Kovařík, 2011)

Vyplňovací právo představuje předem sjednaný postup, jakým nabyvatel doplní chybějící náležitosti blankosměnky a vytvoří tak platnou směnkou. Od chvíle řádného vyplnění je pak na směnkou pohlíženo tak, jako by byla od počátku vydána jako úplná. Vyplňovací právo, tedy způsob, jakým bude blankosměnka doplněna si sjednává výstavce směnky s prvním nabyvatelem před jejím vydáním. Toto právo není vtěleno přímo v blankosměnce, ale stojí vedle. Nejčastěji bývá obsah vyplňovacího práva sjednán v kupní smlouvě nebo ve smlouvě o úvěru, ale může být sjednán i zcela neformálně, ústně. (Kovařík, 2011)

2.4 Účastníci směnečných vztahů

V případě směnky vlastní jsou účastníky směnečného vztahu výstavce, resp. emitent a remitent. Emitent směnky vlastní je z této směnky „*zavázán stejně jako příjemce cizí směnky.*“ (§ 78 odst. 1 ZSŠ)

Účastníci směnečného vztahu, jedná-li se o směnkou cizí, jsou především emitent (též označován jako trasant), směnečník (trasát) a remitent. Podstatou vztahu výše zmíněných stran je příkaz emitenta směnečníkovi, aby remitentovi uhradil ve směnce sjednanou částku.

Emitent směnky nese odpovědnost za její akceptaci směnečníkem a výstavce je tedy povinen uhradit sjednanou sumu v případě, že směnka nebude akceptována směnečníkem, tzn. že

emitent je nepřímým dlužníkem. (§ 43 ZSŠ) Odpovědnost za přijetí směnky může emitent vyloučit doložkou. (§ 9 ZSŠ)

Dále emitent nese odpovědnost za úhradu sjednané částky, resp. má povinnost zaplatit směnku, kterou nezaplatil směnečník v době její splatnosti. Tuto odpovědnost nejde vyloučit žádnou doložkou, ani jiným způsobem. Pokud emitent takovou doložku použije, má se za to, že „každá doložka, kterou vyloučí svou odpovědnost za zaplacení, platí za nenapsanou.“ (§ 9 odst. 2 ZSŠ) Z této skutečnosti vyplývá, že emitent je v případě směnky cizí vždy nepřímým věřitelem. (Chalupa a spol., 204)

Mimo výše zmíněné základní účastníky ve směnečných vztazích mohou (ale nemusí) vystupovat i další účastníci, mimo jiné i z toho důvodu, že je směnka obchodovatelný cenný papír. Mezi tyto další účastníky patří indosatář, aval a domicilát.

Pojmem indosatář je označován „každý další nabyvatel směnky vydané jako cenný papír na řad.“ (Chalupa a spol., 2014, s. 134) Předchozí majitel směnky (indosant) převádí směnku prostřednictvím rubopisu (indosamentu). Spolu se směnkou jsou indosována i práva a povinnosti v ní inkorporována, vč. odpovědnosti indosanta za přijetí a zaplacení směnky. Indosatář se tedy indosováním směnky stává nepřímým dlužníkem. (§ 11 - § 15 ZSŠ)

Směnečný rukojmí neboli aval je po převzetí rukojemství (avalování směnky) „zavázán jako ten, za koho se zaručil.“ (§ 32 odst. 1 ZSŠ). Směnku lze avalovat i částečně, tedy v tomto případě bude aval zavázán uhradit jen část směnečné sumy za avaláta. (§ 30 ZSŠ)

Z výše uvedeného vyplývá, že aval může být v pozici přímého dlužníka, např. v případě avalování směnky cizí. Další možností je aval v pozici dlužníka nepřímého, tj. v situaci, kdy dojde k avalování cizí směnky za výstavce. (Chalupa, 2014)

Třetí osobou, jejíž prostřednictvím má dlužník směnku proplácet je domicilát, kterému ze směnky neplynou žádná práva ani povinnosti. V praxi je domicilátem nejčastěji bankovní instituce. „Směnku lze učinit splatnou u třetí osoby, a to buď v místě směnečnickova bydliště, nebo v místě jiném.“ (§ 4 ZSŠ)

Další osoby se mohou účastnit směnečných vztahů na základě směnečné intervence, jedná se o úhradu směnečné sumy např. pro ochranu pověsti či dobrého jména dlužníka. Jelikož je

v dnešní době směnečná intervence využívána jen velmi zřídka, nebudu se této problematice v této diplomové práci dále věnovat. Směnečná intervence je upravena v § 55 - § 63 ZSŠ. (Chalupa a spol., 2014)

2.5 Náležitosti směnek

Aby byl cenný papír platnou směnkou, musí obsahovat podstatné náležitosti. Podstatné náležitosti směnky cizí jsou taxativně vymezeny v § 1 ZSŠ. Některé z těchto náležitostí je možné nahradit jiným záznamem v textu směnky, tzn. jedná se o nahraditelné podstatné náležitosti směnky. (§ 2 ZSŠ) O náležitostech směnky vlastní pojednává § 76 ZSŠ.

Náležitosti uvedené ve směnce v jiném pořadí, než v jakém je udává ZSŠ nejsou důvodem pro neplatnost směnky, jelikož *„předpisy směnečného práva nestanoví (a to ani pokud jde o vytváření samotné směnky výstavcem, ale ani pokud jde o připojování jednotlivých doložek na směnku jinými osobami), pořadí, v jakém mají být jednotlivé části prohlášení vyznačovány.“* (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2007)

Text směnky lze také vyhotovit strojově, *„jedinou vlastnoruční náležitostí jdou podpisy některých účastníků.“* (Kotásek a spol., 2014, s. 133) Z výše uvedeného vyplývá možnost vyplňovat směnku do předpřipravených formulářů, které při dodržení podmínek stanovených ZSŠ neohrozí platnost směnky.

Z rozsudku nejvyššího soudu (dále jen NS) ze dne 22.1.2015 č.j. 29 Cdo 3862/2014 vyplývá, že směnka musí být napsaná souvislým textem a *„všechny zápisy na směnce musí být vztaheny k podpisu určité osoby, tedy kryty určitým podpisem.“* A dále dodává *„Tak tomu ovšem být nemůže, je-li listina rozparcelována jednotlivými rámečky“* (rozsudek NS ze dne 22.1.2015) Z uvedené citace je patrná skutečnost, že směnka strukturovaná např. v rámečcích pro jednotlivé údaje (byť strojově vytvořených), netvoří souvislý text listiny, tudíž není platná.

2.5.1 Náležitosti směňky cizí

Nenahraditelnou náležitostí směňky cizí je obsah slova *směňka* v textu, jež „funguje jako znamení, které má účastníky upozornit na to, že se jim do rukou dostává listina zvláštní kvality.“ (Kotásek a spol., 2014, s. 134)

Toto označení musí být v textu listiny, pokud je uvedeno např. formou nadpisu, nejedná se o platnou směňku. Ustálená praxe ukazuje, že se toto označení používá výhradně „jako podstatné jméno, byť v jakémkoli pádu.“ (Chalupa a spol., 2014, s. 139)

Toto slovo musí splňovat požadavek na jednojazyčnost směňky. Neplatná je i směňka, která kombinuje dva jazyky, byť tak podobné a navzájem srozumitelné jako jazyk český a slovenský. V případě, že se text doplňuje již do vytištěného formuláře, musí se jazyk textu doplněných údajů shodovat s jazykem použitým při tvorbě formuláře. (Kotásek a spol., 2014)

Další nenahraditelnou náležitostí směňky cizí je příkaz směňečníkovi, aby uhradil danou částku. Tento příkaz musí být bezpodmínečný a pokud bude opatřen libovolnou podmínkou, bude se jednat o překážku v platnosti směňky. (Kotásek a spol., 2014)

Z gramatického hlediska nemusí být tento příkaz psán rozkazovacím způsobem, např. NS v rozsudku ze dne 27.9.2011 dospěl k závěru, „že z použité formulace, za tuto směňku zaplatíte ..., je zřejmé, že směňka platební příkaz obsahuje“ a dodává, že v „v daných souvislostech jej nelze chápat jinak, než jako vyjádření příkazu výstavce, aby označený směňečník zaplatil (za směňku) stanovenou částku.“

Platební příkaz musí obsahovat i částku v jakékoliv existující měně, ve které má být placeno. Sjednaná částka musí být uvedena číslicemi nebo slovy, příp. oběma způsoby. (Kotásek a spol., 2014) Platí nevyvratitelná právní domněnka, že pokud si částka formulovaná číslicemi odporuje s tou psanou slovy, platí ta slovně vyjádřená. Pokud je v textu směňky obsaženo několik vyjádření částky, ovšem stejným způsobem, platí vždy ta nižší. (§ 6 ZSŠ)

Sjednaná částka může být splatná v libovolné reálné měně. Pokud byla směňka emitována v jiném státě než ve státě, ve kterém je sjednána platba, existuje vyvratitelná právní domněnka, že se jedná o částku v té měně, která je využívána v místě platby. (§ 41 ZSŠ)

Pokud by došlo ke střetu mezi měnami u jednotlivých částek, nelze určit jaká měna je správná, a proto je směnka neplatná. (Kotásek a spol., 2014)

Nenahraditelnou náležitostí cizí směnky je také identifikace směnečníka neboli „*toho kdo má platit*.“ (§ 1 odst. 3 ZSŠ) Osoba trasáta je na předtištěných formulářích zpravidla uváděna v levém dolním rohu na lící budoucí směnky. Není nutné, aby v této části listiny bylo obsaženo slovo *směnečník*, pokud je tam identifikována osoba, ke které evidentně směřuje směnečný příkaz. (usnesení vrchního soudu v Praze ze dne 4.5.1999) Podle § 1 odst. 3 ZSŠ je dostačujícím údajem celé jméno směnečníka, ovšem další konkretizace jeho osoby, např. uvedení bydliště či rodného čísla v případě fyzické osoby, nebo sídla příp. IČO pokud jde o právnickou osobu, není důvodem k neplatnosti směnky. (Chalupa a spol., 2014) Je lepší, pokud je směnečník ve směnce identifikován co nejkonkrétnějším způsobem, mj. z toho důvodu, aby nebylo pochyb o tom, kdo je osobou ze směnky zavázanou.

Směnka musí obsahovat i „*jméno toho, komu nebo na jehož řad má být placeno*.“ (§ 1 odst. 6 ZSŠ) Směnka musí obsahovat jméno osoby remitenta (viz před. odst.) ale pokud směnka obsahuje údaj remitenta formou *na vlastní řad emitenta*, je směnka neplatná, protože neobsahuje jméno remitenta. (rozsudek vrchního soudu v Praze ze dne 26.7.2007) Ovšem pokud je remitent uveden pouze jménem, toto označení „*opravňuje jako remitenta jakoukoli osobu, která se takto jmenuje*.“ (Chalupa a spol., 2014, s. 141)

Pro platnost cizí směnky je nenahraditelným podstatným údajem i datum její emitace. Aby byla směnka platná musí obsahovat den, měsíc i rok jejího vystavení, přičemž měsíc lze vyjádřit pořadovou číslovkou (arabskými i římskými číslicemi), slovy nebo obecně používanou zkratkou tak, aby nikdo nemohl pochybovat o jaký měsíc se jedná. „*Datum vystavení směnky nemusí být pravdivé, ale musí být možné*.“ (Chalupa a spol., 2014, s. 141) Neplatná je tedy směnka např. s uvedeným datem emitace 31. dubna 2017.

Pokud dojde k chybě při psaní listiny spočívající v tom, že datum emitace bude až po datu splatnosti, nemusí se vždy jednat o neplatnou směnku, ale bude posuzována samostatně, protože mohlo jít o omyl. (Kotásek a spol., 2014)

Nenahraditelnou součástí je také podpis emitenta. Pro platnost směnky stačí, aby byla (byť nečitelně) podepsána, nemusí obsahovat jméno výstavce. Podpis bez uvedení jména může

vzbudit pochybnosti o tom, zda podpis opravdu patří osobě uvedené jako emitent. (Chalupa a spol., 2014) Přestože celý text směnky může být strojově předpřipraven, podpis musí být vlastnoruční. (Kotásek a spol., 2014) „*Kdo se podepíše na směnku jako zástupce osoby, za kterou není oprávněn jednat, je sám směnečně zavázán.*“ (§ 8 ZSŠ)

Nahraditelnou náležitostí je také místo placení. Postačuje uvedení jména existující obce bez bližší specifikace. Směnka je platná i pokud neobsahuje platební místo, protože v této situaci platí „*že místo uvedené u jména směnečnickova je místem platebním a zároveň místem směnečnickova bydliště.*“ (§ 2 odst. 3) Dalším způsobem, jakým je možné určit platební místo je domicilace směnky.

Posledním nenahraditelným údajem je místo, kde byla směnka vystavena. V tomto případě opět stačí uvést jméno obce. Místo vystavení nemusí být pravdivé, ale musí být reálně, např. uvedení místa vystavení *na Marsu* je důvodem pro neplatnost směnky. Pokud nastane situace, kdy místo emitace není uvedeno, předpokládá se, že tímto místem je místo uvedené u identifikačních údajů emitenta. Pokud u osoby emitenta žádné místo není, nemůže být v tomto případě směnka platná. (Chalupa a spol., 2014)

2.5.2 Náležitosti vlastní směnky

Stejně jako směnka cizí musí směnka vlastní obsahovat nenahraditelné náležitosti, mezi které patří určení, že jde o směnku obsažené v textu listiny, údaje o remitentovi, datum emitace a podpis emitenta.

Rozdíl oproti směnce cizí spočívá v tom, že se směnkou vlastní zavazuje zaplatit sám emitent. Vlastní směnka tedy obsahuje „*bezpodmínečný slib zaplatit určitou peněžitou sumu.*“ (§ 75 odst. 2 ZSŠ) Stejně jako v případě směnek cizích jakákoli podmínka činí směnku neplatnou.

Nahraditelným údajem směnky vlastní je opět také platební místo. Pokud není uvedeno, „*platí, že místo vystavení je místem platebním a zároveň místem výstavceova bydliště.*“ (§ 76 odst. 3 ZSS)

Další nahraditelnou záležitostí je místo, kde byla směnka vystavena. Toto místo lze opět nahradit místem, které je u identifikačních údajů emitenta, viz před. kap. (Chalupa a spol., 2014)

2.5.3 Směnečné doložky a prohlášení

Kromě podstatných náležitostí uvedených v předchozích dvou podkapitolách, bez jejichž naplnění by se nejednalo o směnku, obsahují směnky zpravidla i další fakultativní údaje, které zákon nevyžaduje. Mezi tyto údaje patří různá směnečná prohlášení a směnečné doložky. Některé z těchto údajů jsou vysloveně upraveny zákonem, jiné vznikly spontánně a jejich význam se v praxi ustálil.

Nejčastěji využívanou doložkou je uvedení data splatnosti směnky. „*O směnce, v níž není údaj splatnosti uveden, platí, že jest splatná na viděnou*“ (§ 2 odst. 2 ZSS) a jde tedy o zákonnou vistasměnku. Pokud je údaj o splatnosti uveden, nesmí předcházet uvedenému dni vystavení směnky. Taktéž nesmí být splatnost uvedena s přesností na hodiny, nebo nekonkrétně (např. s předložkou *do*).

Dalším často uváděným údajem na směnce je údaj *na řad*, který je uváděn zbytečně, jelikož je směnka zákonným ordrepapírem. Naopak záporná ordre doložka neboli rektadoložka *nikoliv na řad* změní směnku na cenný papír na jméno, směnka pak je tudíž převoditelná pouze postoupením pohledávky. Pokud se rektadoložka vyskytuje v indosamentu, nemění se samozřejmě převoditelnost směnky (o té rozhoduje výstavce), ale dochází k tomu, že osoba převádějící směnku s uvedením této doložky (rektaindosant) ručí pouze osobě, na kterou směnku převádí (svému rektaindosatři) a nikoliv již dalším osobám, na které může být směнка dále převedena. (Kotásek a spol., 2014)

Dále bývá směнка rozšiřována avalační doložkou zakládající směnečné rukojemství (ručení) nebo domicilační doložkou, která určuje, u které osoby a na kterém místě má být směнка

uplatněna namísto hlavního směnečného dlužníka. Nejčastěji bývá směnka domicilována u některé z bankovních institucí. (Kotásek a spol., 2014)

Mezi další využívané doložky patří bezprostestací doložka, formulována nejčastěji jako *bez protestu*, kterou upravují ust. § 46 a § 77 ZSŠ. Tato doložka zbavuje majitele směnky povinnost prokázat odmítnutí akceptování nebo zaplacení směnky směnečným protestem. Směnečnému protestu bude věnována pozornost v následující kapitole.

Doložka úzkosti, formulována jako *bez odpovědnosti*, *bez závazku* nebo *sine obligo* vylučuje v případě, kdy ji použije výstavce směnky jeho odpovědnost za přijetí směnky (zbavuje se tak rizika, že by při nepřijetí směnky byl nucen plnit před splatností). V případě, že tuto doložku použije indosant, zbavuje se odpovědnosti nejen za přijetí směnky, ale i za její zaplacení. (Chalupa a spol., 2014)

Mezi další, avšak již méně užívané doložky patří efektivní doložka *efektivně*, která fixuje měnu, ve které bude zaplacena směnečná suma, (záporná) prezentační doložka, která nařizuje směnku (ne)prezentovat, nebo např. úroková doložka, kterou upravuje ust. § 5 a která umožňuje úročení směnečné sumy, ale pouze pokud se jedná o vistasměnku nebo lhůtní vistasměnku. (Kotásek a spol., 2014)

2.6 Směnečné operace

V průběhu existence směnky provádí účastníci se směnkou různé činnosti, které se nazývají směnečné operace. Tyto operace se mohou týkat samotné podstaty směnky (např. akceptování směnky cizí), nebo mohou vyplývat ze skutečnosti, že je směnka obchodovatelným cenným papírem (např. převod směnky). Právní úprava směnečného práva je velmi přísná a důsledně dbá na formální náležitosti nejen co se týče obsahu směnky, ale i co se týče směnečných operací. Proto budou v následujících podkapitolách blíže rozebrány dle autora nejvýznamnější směnečné operace.

2.6.1 Akceptace

Osobě směnečníka nemůže vzniknout závazek vůči remitentovi již při emitaci směnky, protože by hrozil vznik závazku bez jeho vědomí. Z tohoto důvodu dojde ke vzniku jeho

závazku až ve chvíli, kdy směnečník směnku akceptuje. „*Přijetím se směnečník zavazuje zaplatit směnku při splatnosti.*“ (§ 28 odst. 1 ZSŠ) V případě, že směnečník přijetí směnky odepře, nestává se směnečným dlužníkem a ani majitel směnky po něm nemůže vymáhat úhradu sjednané částky. Směnka cizí je z výše uvedeného důvodu často emitována vč. přijetí směnečníka (např. banky). Zpravidla existuje další, mimo směnečný vztah mezi emitentem a směnečníkem, na základě, kterého směnečník směnku akceptuje. Může se jednat např. o situaci, kdy má emitent směnky pohledávku vůči směnečníkovi, která zanikne akceptací směnky. (Chalupa a spol., 2014)

Co se týče umístění akceptu na směnce, ZSŠ nestanovuje konkrétní místo, ale „*obvykle se akcept umísťuje na líc, do jeho levé části, a to napříč k základnímu textu*“ (Kotásek, 2016, s. 322)

Platný akcept může vzniknout i pouhým podpisem na líci směnky, ale častěji jsou kromě podpisu uváděny i akceptační doložky jako *akceptuji, souhlasím, zaplatím* nebo *přijato*. (Kotásek, 2016)

2.6.2 Převody směnek

Směnka emitována jako cenný papír na řad se převádí indosamentem a smlouvou k okamžiku jejího předání nabyvateli, zatímco rektasměnka je převoditelná pouze postoupením pohledávky s účinky k okamžiku účinnosti této smlouvy. (§ 1103 NOZ)

Nejvyužívanějším druhem indosamentu je rubopis úplný, který obsahuje ujednání o převodu, typicky slovy *za mě na řad*, umístěném na líci nebo rubu, příp. na přívěsku. Přívěsek je listina spojená se směnkou sloužící na psaní doložek atp. pokud se již nevejdou na směnku.

Další formou indosamentu je neúplný rubopis, pro který je charakteristické, že nemá veškeré znaky úplného rubopisu, např. chybí údaje o indosatáři, nebo namísto indosního ujednání je na směnce jen podpis indosanta a v tomto případě by šlo o blankoindosament, který lze umístit výhradně na rub směnky nebo na přívěsek. Jelikož směnka nemůže být vydána jako cenný papír na doručitele, „*indosament na majitele platí za nevyplněný.*“ (§ 12 odst. ZSŠ)

Pokud se tedy na indosament hledí jako na nevyplněný, jedná se o zákonný blankoindosament. (Chalupa a spol., 2014)

Dalším druhem indosamentu je zpětný rubopis, který spočívá v tom, že lze směnku převést na všechny účastníky směnečného vztahu kromě současného majitele. Všichni tito případní noví majitele mohou se směnkou dále nakládat, např. jí dále rubopisovat. (§ 11 ZSŠ)

Rubopis musí být bez ohledu na jeho druh bezpodmínečný, podmínka „*na níž byl učiněn závislým platí za nenapsanou.*“ (§ 11 odst. 1 ZSŠ) Na rozdíl od rukojemství nelze směnku indosovat jen částečně a každý takový indosament je neplatný. (§ 11 ZSŠ)

Indosament má převodní, legitimační a záruční účinek. Podstata převodního účinku je skutečnost, že „*indosamentem se převádějí všechna práva ze směnky*“ (§ 14 odst. 1 ZSŠ) a indosatář tedy nepřevádí svá práva plynoucí z dané směnky, ale „*nabyvatel nabývá svá práva originálně.*“ (Chalupa a spol., 2014, s. 155)

Obsah těchto práv tedy souvisí s obsahem listiny a jednáním indosanta při nabývání, jehož výsledkem mohou být kauzální námitky, které má dlužník vůči majiteli pokud „*majitel při nabývání směnky jednal vědomě na škodu dlužníka.*“ (§ 17 ZSŠ)

Pokud někdo zfalzifikoval indosament např. na nalezené směnce, kterou původní majitel ztratil, není „*povinen směnku vydat, ledaže jí nabyl ve zlé víře anebo se při nabývání směnky provinil hrubou nedbalostí.*“ (§ 16 odst. 2 ZSŠ)

Podstata legitimačního účinku rubopisu stanovuje skutečnost, že je majitel směnky povinen legitimovat se směnečnickovi nebo emitentovi směnky vlastní, směnkou, na které je uveden jako indosatář v poledním indosamentu. (Chalupa a spol., 2014) „*O tom, kdo má směnku v rukou, platí, že je řádným majitelem, prokáže-li své právo nepřetržitou řadou indosamentů, a to i tehdy, je-li poslední z nich blankoindosamentem.*“ (§ 16 odst. 1) Dlužníkovou povinností je prověřit pravost indosamentů tak, aby platil oprávněnému majiteli. Dlužník tedy zkoumá souvislou řadu indosamentů zejména podle § 16 ZSŠ, který stanovuje metody, jakými tak učiní. První je, že na rubopis, který je přeškrtnutý se pohlíží jako by na směnce

nebyl. Druhé pravidlo udává, že všechny indosamenty následující za blankoindosamentem jsou také považovány za blankoindosament.

Rubopis má také již zmíněný záruční účinek, který spočívá v tom, že pokud v indosamentu není doložka *sine obligo* stává se indosant nepřímým dlužníkem, resp. nese odpovědnost za přijetí a zaplacení směnky. (Chalupa a spol., 2014)

Další metodou převodu směnky je blankotradice, spočívající v neformálním předání směnky, a to bez jakéhokoliv zásahu do textu listiny. Stejně jako u indosamentu je nutné blankotradici doplnit o smlouvu, která ale nemusí mít písemnou formu. Blankotradice není možné u všech směnek, ale pouze u těch, které obsahují blankoindosament (rubopis bez identifikace indosatáře). (Kotásek a spol., 2014)

Z výše uvedeného vyplývá právo majitele „*odevzdat směnku osobě třetí, aniž blankoindosament vyplní a aniž směnku indosuje*“ (§ 14 odst. 3 ZSŠ) což je právě blankotradice. Pokud je tedy směnka předávána blankotradicí, jedná se o obdobu cenného papíru na doručitele, přesto ale jde o cenný papír na řad, protože jí lze stále indosovat. Je patrné, že blankotradice má na rozdíl od indosamentu pouze účinek převodní a legitimační. Garanční účinek nemá z důvodu chybějícího podpisu indosanta. (Kotásek a spol., 2014)

Posledním způsobem převodu směnky je převod postoupením pohledávky, který je využíván pro převod rektasměnky. „*Dlužníku zůstávají i po postoupení zachovány námitky proti pohledávce, které měl v době postoupení. Své vzájemné pohledávky vůči postupiteli může dlužník namítat i vůči postupníkovi, i když v době postoupení ještě nebyly splatné; musí však své pohledávky postupníkovi oznámit bez zbytečného odkladu poté, co se o postoupení dozvěděl.*“ (§ 1884 odst. 1 NOZ) Jak vyplývá z výše uvedeného, práva jsou v tomto případě nabývána derivátně, a nabyvatel je tedy zainteresován ve vztahu emitenta a remitenta. (Chalupa a spol., 2014)

2.6.3 Směnečné rukojemství

Směnečné rukojemství, resp. avalování směnky je akt, kterým se aval zaručuje za směnečného dlužníka a rovněž je vůči majiteli směnky stejným způsobem zavázán. (Chalupa a spol., 2014)

„Všichni, kdož směnku vystavili, přijali, indosovali, nebo se za ní zaručili, jsou zavázáni majiteli rukou společnou a nerozdílnou.“ (§ 47 odst. 1 ZSŠ) Avalování směnky je tedy závazkem solidárním, a nikoliv subsidiárním, jelikož majitel směnky není povinen předložit jí k proplacení nejprve avalátovi a až po nezaplacení avalovi. (Chalupa a spol., 2014)

Důležitým předpokladem existence závazku po avalování směnky je její platnost po formální stránce. *„Rukojemské prohlášení se píše na směnku nebo na přívěsek.“* (§ 31 ZSŠ) ZSŠ dále stanovuje, že se rukojemství formuluje např. ve znění *jako rukojmí* nebo obdobnou doložkou. Avalování směnky je tedy platné jak na jejím líci, tak na rubu, jelikož ZSŠ nestanovuje jeho konkrétnější umístění. (Bejček a kol., 2009)

Rukojemské prohlášení je podstatnou součástí avalování směnky, další náležitostí je identifikace avaláta alespoň příjmením. Platí nevyvratitelná právní domněnka, že v případě, kdy není uvedena osoba avaláta, pokládá se směnka za avalovanou za emitenta. (Bejček a kol., 2009) Poslední náležitostí rukojemského prohlášení je podpis avala. V případě samostatného podpisu bez dalších údajů se jedná o avala za výstavce. (§ 31 ZSŠ)

Avalovat směnku lze úplně, tedy do výše směnečné sumy, nebo částečně, do sjednané částky. V tomto případě ale musí být částečné avalování směnky formulováno i v rukojemském prohlášení, např. formou *jako rukojmí do 5 Kč*. (§ 30 odst. 1 ve spojení s Chalupa a spol., 2014) Pokud aval uhradí směnku za avaláta, má právo regresu, tj. je oprávněn domáhat se zaplacení dané sumy. (Bejček a kol., 2009)

Kromě práva regresu vůči avalátovi má aval taktéž právo námitek, přičemž *„Podle převažujícího názoru pak aval může uplatnit pouze ty námitky, které se zakládají na jeho vlastních vztazích k majiteli směnky, nikoliv ale na vztazích osoby, za kterou se zaručil (tj. avaláta) k věřiteli.“* (Kotásek, 2016, s. 418) Tento zatím převažující názor však může vést k paradoxní situaci, kdy bude směnka avalována bez vědomí avaláta za tím účelem, aby aval pomohl majiteli směnky obejít avalátovi námitky. Aval pak může směnečnou sumu

směnečnému věřiteli vyplatit a obrátit se s regresním nárokem na avaláta, který o ničem neměl ani tušení a bude se nastalé situaci jen velmi těžko bránit. Aby měl totiž reálnou šanci uspět, musel by avalovi dokázat, že úmyslně jednal na jeho škodu. (§ 17 ZSŠ)

2.6.4 Prezentace a placení směnky

Platba směnky je jedním z nejdůležitějších procesů směnečného vztahu. V ideálním případě bude směnka cizí proplacena směnečníkem a směnka vlastní emitentem v den její splatnosti a na místě sjednaném ve směnce.

V rámci placení směnky se rozlišuje den splatnosti, den platební a den prezentační. Dnem splatnosti je den, kterým je směnka podle svého textu splatná. (Chalupa a spol., 2014) Den platební je prvním dnem, kdy je možné směnku předložit dlužníkovi a požadovat její úhradu. Prvním možným platebním dnem může být den splatnosti, ale jelikož *„prezentace směnky k placení je směnečným úkonem, platí pro ni obecné pravidlo, že se může stát pouze v pracovní den.“* (Chalupa a spol., 2014, s. 163) V prezentační dny je možné po předložení směnky požadovat její proplacení, přičemž se musí opět jednat o dny pracovní. Prezentační dny mají formu 3denní lhůty v pracovní dny počínaje platebním dnem. Výjimkou jsou vistasměnky, které jsou splatné ihned. Věřitel má na výběr, který z prezentačních dnů využije a bude tedy požadovat zaplacení směnečné sumy. (Chalupa a spol., 2014)

Je vhodné, aby si směnečný dlužník nechal po úhradě směnečné sumy vystavit věřitelem potvrzení, aby po něm nemohl směnku dále vymáhat, příp. aby si nechal směnku vrátit. Pokud směnečný dlužník při prezentaci směnky k placení zaplatit odmítne, má majitel směnky právo na vykonání protestu pro neplacení, o kterém pojednává další podkapitola.

2.6.5 Protest

„Protest je veřejná listina, která slouží jako důkaz o tom, že majitel směnky učinil úkony, které jsou nutné pro uplatnění práv ze směnky.“ (Chalupa a spol., 2014, s. 164) Protest také slouží jako zachovávací úkon, kterým nelze nahradit žádným jiným úkonem. (Chalupa, 2014) Pokud majitel nebude směnku protestovat, pozbývá svá práva plynoucí ze směnky

vůči všem nepřímým dlužníkům. (§ 53 ZSŠ) Nutnost protestovat směnku není u směnek, které jsou opatřeny doložkou *bez protestu* viz kap. 2.5.3.

Protestace směnky se účastní protestant (ten, co protestuje), protestát (proti komu je směnka protestována) a protestní orgán. „*Protest musí být učiněn soudem, notářem nebo místním národním výborem.*“ (§ 79 ZSŠ) Náležitosti, které musí protestní listina obsahovat taxativně vyjmenovává ust. § 80 ZSŠ.

Protest má 3 základní druh lišící se situací, v níž se uplatní. Prvním je *protest pro nepřijetí*, který se využívá v situaci, kdy směnečník neakceptuje směnku cizí. Na základě toho, že u něj byla směnka protestována lze vymáhat její proplacení po nepřímých dlužnících okamžitě nebo v případě, že směnka obsahuje výstavcovu doložku *sine obligo* ode dne splatnosti.

Další variantou je protest pro ohrožení, který je mířen vůči směnečníkovi, a to bez ohledu na skutečnost, jestli byla směnka akceptována či nikoli. Směnka je předkládána k placení např. v situaci, kdy směnečník přestal hradit své závazky, nebo pokud se exekucí na jeho majetek nepodařilo uspokojit pohledávky. (Chalupa a spol., 2014)

Třetím využívaným protestem je protestace směnky poté, co přímý dlužník odmítne její zaplacení. Jedná se tedy o *protest pro nezaplacení*. (Chalupa a spol., 2014)

Protestace směnky tedy plní funkci potvrzení o skutečnosti, že protestát odmítl směnku zaplatit nebo nemohl být zastížen v místě svého bydliště nebo sídla. Osoba, jejímž cílem je protestovat směnku musí kontaktovat protestní orgán, který protest provádí. Přestože není nutné, aby se protestant protestace účastnil, je to minimálně vhodné. (Kotásek a spol., 2014)

Jedná-li se o protest pro nepřijetí, resp. neplacení směnky, protestní orgán potřebuje originál směnky, na jejímž základě protest provede. S touto listinou se pak dostaví na místo sídla nebo bydliště protestáta a požaduje zaplacení směnečné sumy. Pokud se protestanta nepodaří vypátrat, zapíše se tato skutečnost do protestační listiny, což ale není důvodem pro neplatnost protestace směnky. Protestační listinu pak může protestant použít jako důkaz při dalším vymáhání směnečného dluhu. (§ 87 ZSŠ)

2.6.6 Směnečný postih

„Směnečný postih vyjadřuje odpovědnost nepřímých dlužníků ze směnky za zaplacení, resp. převzetí směnky.“ (Chalupa a spol., 2014, s. 168) Jde tedy i situaci, kdy směnečník směnku neakceptuje, nebo neuhradí sjednanou sumu a její majitel bude zaplacení směnky požadovat po nepřímém dlužníkovi. (Kotásek a spol., 2014)

Účastníci směnečného postihu jsou postižníci (regresáti) na straně nepřímých dlužníků, tedy zejména trasant, indosant a aval, ale také osoby směnečné intervence. Na straně druhé stojí postižník (regredient), tedy osoba, která se domáhá úhrady sjednané sumy. (Kotásek a spol., 2014)

Platí, že všichni regresáti jsou majiteli směnky zavázáni společně a ten od nich může požadovat plnění jednotlivě, ale i po všech současně a může je rovněž oslovovat v libovolném pořadí. „Dlužník, vůči kterému majitel vykonává postihová práva, se nemůže bránit námitkou, že jsou zde jiní (dřívější) směneční dlužníci nebo že se majitel na tyto předchůdce obrátil dříve.“ (Kotásek a spol., 2014, s. 189)

Pokud je postih učiněn proti předchozímu majiteli směnky, jedná se o postih pravidelný. V opačném případě se jedná o postih skákavý. (Kotásek a spol., 2014)

Stejně jako v případě protestace směnky jsou základními druhy postihů postih pro nepřijetí, postih pro ohrožení a postih pro nezaplacení. Ve všech případech lze učinit postih až po výkonu směnečného protestu. (Chalupa a spol., 2014)

Podle toho, zda je regresátem majitel směnky nebo osoba, která směnku uhradila, může žádat o první postižní sumu, resp. postih v dalším stupni. (Chalupa a spol., 2014) Konkrétní součásti výše uvedených plnění jsou vymezeny v ust. § 48 ZSŠ pro první postižní sumu a v ust. § 49 ZSŠ pro postih v dalším stupni.

Obvyklým způsobem uplatnění postihu je, že regresát zaplatí postižní sumu regredientovi. Poté vzniká osobě, která zaplatila postižní sumu právo „se domáhat, aby jí při zaplacení

postihové částky byla vydána směnka s protestem a potvrzený účet.“ (§ 50 odst. 1 ZSŠ) Na základě těchto předaných dokumentů může uplatnit svá práva.

Postižník, který směnku vyplatil, pokud je v roli indosanta, může škrtnout svůj indosament a všechny následující. (§ 50 ZSŠ)

2.7 Směnečný proces

Jako ve všech právních vztazích dochází i ve vztazích vyplývajících ze směnečného práva ke sporům. Směnečný proces je v některých svých specifických upraven odlišně od běžného soukromoprávního procesu, ve kterém se vedou např. spory z kupních a jiných smluv. Tato odlišnost koresponduje s přísností směnečného práva, jelikož zákonodárce předpokládá, že se směnečných vztahů účastní osoby, které o nich mají patřičné znalosti, a nikoliv právní laici.

Zvýšená přísnost směnečného procesu byla patrná hlavně v minulosti, kdy byla např. k obraně proti směnečnému platebnímu rozkazu určena lhůta 3 dny. Tato lhůta byla prodloužena nejprve na 8 dní a posléze na nynějších 15. (§ 175 OSŘ ve znění jednotlivých novel) Tato přísnost vedla k tomu, že byla drtivá většina směnečných sporů rozhodnuta ve zkráceném řízení, a to vydáním směnečného platebního rozkazu proti kterému nebyl podán odpor. Dnes kvůli relativně dlouhé lhůtě k obraně proti vydanému směnečnému platebnímu rozkazu a kvůli nemožnosti doručení směnečného platebního rozkazu fikcí (§ 175 OSŘ) stále více směnečných sporů končí ve standardním nezkráceném řízení.

I přes to, že je tato práce spíše prací hmotněprávní, považuje autor za nutné rozebrat v této práci alespoň základní body směnečného procesu.

2.7.1 Výzva k zaplacení

Vymáhání směnečné pohledávky je nejvhodnější zahájit výzvou k zaplacení. Výzvu je pro pozdější unesení důkazního břemena vhodné formulovat písemně a odeslat ji ideálně doporučeným dopisem s dodejkou směnečnému dlužníkovi.

Přestože pro uplatnění směnečného nároku u soudu není nutné doložit, že byl směnečný dlužník vyzván k zaplacení i mimosoudně, je to vhodné, jelikož bez toho, aniž by žalobce

doložil, že žalovaného vyzval k zaplacení nejpozději 7 dnů před podáním žaloby u soudu, nebude mu v případě výhry přiznána náhrada nákladů soudního řízení. (§ 142a OSŘ)

2.7.2 Směnečný platební rozkaz

Pokud dlužník nereaguje na výzvu nebo není ochoten projevit dobrou vůli a např. dlužnou částku splácet, dalším krokem je žaloba standardně obsahující návrh na vydání směnečného platebního rozkazu, který je *„samostatný, hospodárnější a rychlejší způsob... věcného rozhodnutí o soudně uplatněném nároku ze směnky nebo šeku ve zkráceném řízení.“* (Třebatický, 2016)

Pokud žalobce předloží originál směnky, předžalobní výzvu, příp. další listiny, soud vydá směnečný platební rozkaz. Jeho obsahem je nařízení žalovanému, aby do 15 dnů uhradil sjednanou sumu vč. nákladů řízení, nebo aby podal námitky proti vydání směnečného platebního rozkazu i s jejich odůvodněním. Pokud žalovaný nesouhlasí s náhradou nákladů řízení musí podat v téže lhůtě odvolání.

Směnečný platební rozkaz je nutné doručit do vlastních rukou žalovanému a nelze uplatnit ani fikci doručení (viz kap. 2.7) a ani jiný alternativní způsob. Pokud si tedy žalovaný směnečný platební rozkaz nepřevzme nebo proti němu podá námitky, soud bude muset nařídit jednání a spor bude řešen v nezkráceném řízení. Toto řízení však bude nadále atypické tím, že již v něm nebude moci žalovaný uplatnit jiné námitky než ty, které odeslal soudu jako obranu proti vydanému směnečnému platebnímu rozkazu. (§ 175 OSŘ)

Koncentrace řízení (v tomto případě tedy nemožnost tvrdit další námitky po začátku nezkráceného řízení) v kombinaci s relativně krátkou patnáctidenní lhůtou na zformulování námitek bývá často kritizována jako nepřiměřeně tvrdá a znevýhodňující žalovaného. Chalupa (2015, s. 24) dokonce uvádí, že *„Jediným důsledkem koncentrace směnečného rozkazního řízení je zásadní vychýlení rovnováhy procesních práv a povinností ve prospěch žalobce, potlačení principu rovnosti zbraní a vydávání věcně neuspokojivých rozhodnutí, která žalovaným ukládají povinnost zaplatit směnečný dluh ... a to i v situacích, v nichž žalovaný k řízení nepřistupuje zjevně nedbale a není tudíž dán důvod pro navození sankčního procesního následku v podobě kontumace řízení.“*

Pokud žalovaný směnečný platební rozkaz převezme a zároveň proti němu nepodá ve stanovené lhůtě námitky, je sporné řízení ukončeno a vydaný směnečný platební rozkaz má účinky pravomocného rozsudku a může pak sloužit i k případnému vymáhání dlužné částky jako exekuční titul. (§ 175 OSŘ)

2.7.3 Námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu

Námitky představují řádný opravný prostředek žalovaného proti vydanému směnečnému platebnímu rozkazu. Na podání námitek má žalovaný 15 dnů ode dne doručení směnečného platebního rozkazu, přičemž *„musí být vždy odůvodněny a jejich samotné podání nevede ke zrušení směnečného platebního rozkazu, nýbrž jen k nutnosti jejich projednání v řízení o námitkách.“* (Chalupa a spol., 2014, s. 173)

Pokud budou tedy námitky podány řádně a včas, nařídí soud k jejich projednání jednání. V rámci tohoto jednání již nelze přicházet s novými tvrzeními a námitkami, resp. soud na ně nebude brát zřetel (viz před. kap.). Výsledkem jednání o námitkách bude rozsudek, kterým soud směnečný platební rozkaz ponechá v platnosti, nebo jej zruší, příp. určí rozsah případného zrušení. (§175 OSŘ)

Žalovaný může jednak uplatnit absolutní námitky, které se týkají formální podoby směnky a mohou být uplatněny proti kterémukoliv potenciálnímu dlužníkovi, ale také relativní námitky, které může uplatnit pouze konkrétní dlužník vůči konkrétnímu věřiteli. (Kovařík, 2011)

Absolutní námitky směřují buď na neplatnost směnky nebo na to, že již bylo za směnku plněno. Relativní námitky se pak týkají neoprávněného zasahování do textu směnky, nesprávně vyplněné blankosměnky nebo vad podpisů na směnce. Pod relativní námitky spadají i námitky kauzální, které vyplývají z mimosměnečného vztahu žalobce a žalovaného, např. ze smlouvy, ve které je směnka označena jako platidlo. Mezi takové námitky pak patří námitka neexistující kauzy (důvodu), zaniklé kauzy nebo omylu v kauze. (Kovařík, 2011)

3 Šeky

Šek je cenný papír se kterým se lze setkat zejména jako s nástrojem platebního styku. Jeho podstatným rysem je „*bezpodmínečný příkaz určité osobě zaplatit určitou peněžitou sumu.*“ (Chalupa a spol., 2014, s. 177) Z předcházející definice vyplývá, že je šek blízce příbuzný směnce cizí.

Právní úprava šeku je v českém právním řádu obsažena v ZSŠ, konkrétně v čl. II, kde jsou jednotlivé paragrafy opět číslovány od ust. § 1, a tedy analogicky k druhé kapitole bude v této části práce odkazem na konkrétní ustanovení myšleno stejně číslované ustanovení v čl. II ZSŠ.

Šekové právo má velmi blízko k právu směnečnému, a tak jsou často obsaženy ve stejných právních normách. Jinak tomu není ani na mezistátní úrovni. Ke sjednocení šekového práva došlo stejně jako v případě práva směnečného na konferenci v Ženevě (viz kap. 2). Konference týkající se šeků se konala až do 19. 3. 1931, kdy došlo k podpisu *Úmluv o sjednocení šekového práva*. Pokud jde o rozsah příp. ratifikací úmluv, dopad této konference byl obdobný jako konference z roku 1930 týkající se práva směnečného. (Kovařík, 2011)

Následující podkapitoly se budou zabývat vývojem šeku, jeho charakteristikou, náležitostmi, účastníky šekových vztahů a šekovými operacemi. Jelikož je právní úprava v ZSŠ pro směnký a šeky v některých bodech téměř identická a některé instituty, např. institut indosamentu, se uplatňují pro oba tyto cenné papíry shodně, nebudu jejich fungování popisovat znovu, ale využiji odkazů na předchozí kapitolu.

3.1 Vývoj šeku

Historie šeků nezasahuje tak hluboko do minulosti jako je tomu v případě směnek. Jak již bylo v této práci zmíněno, trata se uplatňovala jako platební nástroj, resp. nástroj převodu peněz v podstatě na libovolnou vzdálenost, ale musela být opatřena tzv. kolkem, který zajišťoval, že bude přijata.

Období vzniku šeku nelze s přesností určit, především z důvodu „*že šek bývá některými právními řády pojímán jako speciální druh směnký.*“ (Kotásek a spol., 2014, s. 205) Alternativou k cizí směnce se stal neakceptovatelný cenný papír, kterým byl dáván platební

příkaz, ale z právního hlediska se nejednalo o směnku, tzn. že se nemusel kolkovat (akceptovat) a samozřejmě zde nebyla ani nutnost za tento kolek platit. (Kovařík, 2011)

Podle všeobecného předpokladu se listina vykazující znaky dnešních šeků používaných k vyplacení peněz bankou, u které má emitent spravovány finanční prostředky objevila v Itálii a následně se rozšířila do dalších zemí. Používány byly šeky především v Anglii, konkrétně se využívaly v obchodě se zlatem. (Kotásek a spol., 2014)

Přibližně v 18. st. se tyto platební příkazy začaly nazývat *cheques*. Ačkoliv se původ slova šek dosud nepovedlo přesně určit, je pravděpodobné, že vzniklo právě odvozením od slova *cheque*. (Kotásek a spol., 2014)

Následně byl šek jako platební nástroj rozšířen po celém světě. Zemí, která v dnešní době šeky využívá nejvíce jsou Spojené státy Americké. Přestože je šek v mnoha zemích světa stále hojně využíván, existují země, mimo jiné i Česká republika, kde je jeho funkce nahrazována jinými instrumenty, např. platebními kartami. (Kotásek a spol., 2014)

3.2 Charakteristika šeku

V podstatě stejně jako na směnku lze na šek uplatnit § 489 NOZ, podle kterého je šek věc a stejně jako směnka pak věc hmotná a movitá.

Z povahy šeku stejně tak vyplývá i to, že je způsobilý být nabýván do vlastnictví a je obchodovatelný. Mimo to jde o nezastupitelný cenný papír, který je obvykle vydáván individuálně. (Kovařík, 2011)

Šek je dlužný (nebo také dlužnický) cenný papír, „*neboť ztělesňuje právo na výplatu určité peněžité částky.*“ (Kovařík, 2011, s. 319) Oproti směnkám je určen k v podstatě okamžitým platbám a je tedy krátkodobý. Šek nemá na rozdíl od směnky přímého dlužníka, ale závazky nepřímých dlužníků jsou stejně jako v případě směnek abstraktní a nesporné, což dohromady zakládá analogicky k směnečné přísnosti přísnost šekovou (viz kapitola 2.2). Účinky vydání šeku jsou stejně jako v případě emitování směnky konstitutivní. (Kovařík, 2011)

Obdobně jako směnku lze šek emitovat ve formě cenného papíru na jméno (rektašek), který musí obsahovat rektadolozku. Další možností je emitovat šek ve formě cenného papíru na

řad (ordrešek), u kterého musí být obsahem listiny jméno osoby na jejíž řad byl šek emitován. (§ 5 ZSŠ)

Oproti směnkám lze šek vydat i ve formě cenného papíru na doručitele (au porteur šek). U této formy šeku je nutné určit, že se má platit majiteli šeku, tzn. tomu, kdo ho předloží k placení. Stejně jako rektadoložku lze i tuto doložku formulovat několika způsoby, nejčastěji je však formulována uvedením nějakého konkrétního jména následovaného souslovím *nebo majiteli*. (Kotásek a spol., 2014)

Platí nevyvratitelná právní domněnka, že pokud v šeku není uvedené, v jaké formě byl vydán, „*platí, že je vystaven na majitele*.“ (§ 5 odst. 3 ZSŠ)

3.3 Druhy šeků

Stejně jako směnky lze i šeky rozdělit podle několika kritérií. Prvním kritériem dělení je osoba vystavitele, podle kterého lze šeky rozdělit na bankovní a soukromé. Druhým kritériem je dělení šeků podle formy, v jaké byly vydány, tj. rektašek, ordrešek a au porteur šek viz předchozí podkapitola. Dalšími zvláštními druhy šeku jsou blankošek, cestovní šek, dárkový šek a šek pro dvě osoby. Rozdělení šeků podle způsobu jejich využití v platebním styku se bude věnovat kap. 4 této práce.

3.3.1 Šeky podle vystavitele

Podle toho, kdo šek emitovat lze hovořit o šeku bankovním a šeku soukromém. Bankovní šek je vystaven bankou, která spravuje finanční majetek toho, kdo o vydání šeku požádal. Bankovní šek v platebním styku představuje vysoce bezpečný nástroj, u kterého nehrozí, že nebude proplacen, protože tuto povinnost má banka nebo jiná peněžní instituce, jež daný šek emitovala. Druhým druhem šeku je již zmíněný šek soukromý, který není emitován bankou, ale fyzickou osobou (nebo např. členem statutárního orgánu osoby právnické) a banka vystupuje pouze v roli šekovníka (viz kap. 3.4). Emitent vystaví soukromý šek a vznikne mu pohledávka vůči dané bance, která poté uhradí oprávněné osobě danou peněžní částku. (Schlossberger a kol., 2007)

3.3.2 Blankošek

Šekem se listina stává v okamžiku, kdy obsahuje veškeré podstatné náležitosti, které definuje ZSŠ, ale žádný právní předpis neupravuje pořadí, v jakém mají být dané údaje vyplněny. (Chalupa a spol., 2014)

Vzhledem k tomu, že je obsah ust. § 13 v čl. II ZSŠ identický s obsahem ust. § 10 čl. I ZSŠ, existuje možnost vydat šek jako blankošek s tím, že proces jeho vydání a jeho náležitosti jsou stejné jako u blankosměnky. Z tohoto důvodu nebudu tyto informace znovu opakovat, ale odkáži případného čtenáře na část práce, která pojednává o blankosměnce (kap. 2.3.3).

3.3.3 Cestovní šek

Jedním se zvláštních druhů šeku je šek cestovní, „*kteřý vznikl především pro potřeby mezinárodního cestovního ruchu.*“ (Máče, 2006, s. 54) Využití tohoto šeku spočívá v možnosti vyvést peněžní prostředky do zemí, které uplatňují zákaz dovozu hotovosti v určitých měnách. Další výhodou cestovního šeku je skutečnost, že snižuje riziko ztráty nebo krádeže finančních prostředků při cestování. (Máče, 2006)

Cestovní šeky jsou zpravidla vydávány velkými bankami nebo mezinárodními finančními společnostmi, např. visa, a obsahují ochranné prvky, které mají bránit jejich zneužití. V praxi obvykle požádá klient svoji banku o cestovní šeky v určité nominální hodnotě a banka tyto šeky obstará od jejich vydavatele. Cestovní šeky jsou nejčastěji vydávány v mezinárodně nejrozšířenějších měnách jako je euro nebo americký dolar. (Dědič, 1994)

Za zprostředkování cestovních šeků si pak banka zpravidla účtuje poplatek kolem 1-2 % z nominální hodnoty šeků. V současné době již české banky cestovní šeky neprodávají, ale nadále je proplácují. (měšec.cz, 2018)

3.3.4 Dárkový šek

Dárkový šek je obdobou cestovního šeku. Dárkové šeky bývají v poslední době často zaměňovány za dárkové poukazy na nákup v konkrétním obchodě, na kterých bývá slovo

šek nadepsáno. Tyto listiny však z právního hlediska nenaplnují náležitosti šeků a jedná se tedy pouze o marketingový nástroj, nikoliv o šek.

Dárkový šek má nejčastěji podobu šeku s nominální hodnotou, kterou uhradil (vč. emitačního poplatku) darující. Stejně jako cestovní šek má i tento šek své ochranné prvky, aby odradil případné padělatele. Využití dárkového šeku je např. jako dar k narozeninám. Jedná se zcela jistě o originálnější způsob předání finančních prostředků než předání obálky s penězi. Obdarovaný může šekem zaplatit, příp. jej v bance nechat proplatit a inkasovat peníze v hotovosti. Jako ostatní šeky, i šeky dárkové jsou nejčastěji využívány ve Spojených státech Amerických, kde je emitují finanční instituce jako např. American Express. (Rajesh, 2009)

3.3.5 Šek pro dva

Šek pro dva je další speciální variantou dárkového šeku, resp. alternativou k šeku cestovnímu. Rozdílem je nutnost dvou podpisů od dvou majitelů šeku, která zaručuje vyšší bezpečnost šeku a s tím spojené menší riziko jeho zneužití. Využití šeku pro dva je ideální např. jako svatební dar, nebo dar k jiné příležitosti, kde jsou obdarovávány dvě osoby. Na formulaci emitenta šeku pak závisí to, zda bude moci šek vybrat kterýkoliv z uvedených osob, nebo jestli budou muset výběr provést společně. (Rajesh, 2014)

3.4 Účastníci šekových vztahů

Stejně jako v případě směnek je šek vystaven emitentem, který na šeku musí být podepsán. Identická jako u směnky je i osoba remitenta, tedy prvního věřitele. (§ 1 ZSŠ)

Dalším účastníkem šekových vztahů je šekovník. Podstatou šeku je bezpodmínečný příkaz emitenta šekovníkovi, aby remitentovi uhradil sjednanou sumu. (§ 1 ZSŠ) Jelikož šek není akceptovatelný cenný papír a text vyjadřující, „že se šek přijímá, platí za nenapsaný“ (§ 4 ZSŠ), nemůže při jeho emitaci vzniknout závazek směnečníka uhradit sumu v šeku uvedenou remitentovi, příp. dalšímu oprávněnému majiteli. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že z šeku nemůže být nikdo zavázán jako přímý dlužník a pouze někteří účastníci šekového vztahu mohou být v pozici nepřímých dlužníků. Šekovník se tedy nemůže stát dlužníkem a tím pádem „vedle šeku musí existovat jiný (mimošekový) právní vztah, z něhož šekovníkovi

plyne povinnost šek proplatit.“ (Chalupa a spol., 2014, s. 178) Tento vztah je nejčastěji představován existující pohledávkou emitenta za šekovníkem, se kterou může např. obchodovat formou šeku. Tato pohledávka je nejčastěji přestavována formou bezhotovostních peněz na bankovním účtu (u šekovníka). (Chalupa a spol., 2014) Z toho vyplývá skutečnost, že je šek nejčastěji emitován na bankovní instituci. (§ 3 ZSŠ)

Stejně jako v případě směnky se lze i v šekových vztazích setkat s osobami indosanta, indosatáře, avala, avalisty a domiciláta. Obdobně jako u směnky se po indosaci šeku stane indosant nepřímým dlužníkem. (§ 18 ZSŠ) Dále se je možné u šeku setkat s šekovým rukojmím, který je po avalování šeku *„zavázán stejně jako ten, za koho se zaručil.“* (§ 27 odst. 1 ZSŠ) Analogicky ke směnce je avalování šeku solidární a neakcesorické. (Chalupa a spol., 2014)

3.5 Náležitosti šeku

K tomu, aby byl šek platný musí obsahovat podstatné nenahraditelné náležitosti. Kromě podstatných nenahraditelných náležitostí může šek obsahovat i nahraditelné náležitosti, tj. takové, které lze nahradit. Stejně jako u směnky i šek může obsahovat doložky.

Nenahraditelné podstatné náležitosti, bez kterých by šek nemohl být platný jsou především označení, že se jedná šek, slovem *šek* v textu, a to analogicky s označením směnky, jednojazyčně s celým textem cenného papíru. Další náležitostí, kterou nelze nikterak nahradit je příkaz zaplatit, který musí být bezpodmínečný. Dále je nutné na šeku určit šekovníka, a to obdobným způsobem jako u traty směnečníka. (§ 1 a § 2 ZSŠ) Dalšími nenahraditelnými náležitostmi jsou datum, kdy byl šek vystaven, přičemž se opět nemusí jednat o datum pravdivé, ale pouze možné. (Chalupa a spol., 2014) Posledním nenahraditelným údajem je podpis emitenta šeku. (§ 1 ZSŠ)

Podstatnou náležitostí, kterou lze nahradit je místo emitace šeku, stejně jako u směnky, pokud na šeku chybí místo emitace *„platí, že byl vystaven v místě uvedeném u jména výstavce.“* (§ 2 odst. 4 ZSŠ) Další nahraditelnou náležitostí je místo platební. Pokud v šeku není platební místo, platebním místem je to, které je uvedené u identifikace šekovníka, a v situaci, kdy by na šeku bylo více míst, platí domněnka, že platebním místem je to první uvedené. (Chalupa a spol., 2014 a § 2 ZSŠ) Pokud ale v šeku není sjednané platební místo,

„ani nějakého údaje jiného, je šek splatný v místě, kde má šekovník svůj hlavní závod.“ (§ 2 odst. 3 ZSŠ)

3.5.1 Doložky

Šek lze obdobně jako směnku doplnit doložkami, přičemž některé nemají šekověprávní význam a „*nejsou s nimi spojeny žádné šekově právní důsledky.*“ (Kovařík, 2011, s. 347)

Mezi nejvíce používané doložky v případě šeku patří číslování šeku, na které je z právního hlediska nahlíženo, jako by ho šek neobsahoval. Jeho význam spočívá zejména v možnosti ověřit pravost šeku před jeho proplacením. Dalším údajem na šeku je číslo bankovního účtu emitenta šeku. Touto doložkou si banka pomůže spárovat pohledávku, která je zprostředkována formou šeku tak, aby došlo ke správnému zaúčtování. Ovšem jelikož z šeku nemůže šekovníkovi vzniknout závazek, jedná se tedy pouze o pomocný nástroj správce bankovního účtu emitenta při proplácení šeku.

Již méně využívaná je doložka valutová, jejíž smyslem je spojit šek s právně závazným vztahem (např. smlouvou) mezi emitentem a směnečníkem na základě kterého došlo k emitaci šeku. Přestože by se mohlo zdát, že se jedná o kauzu, je šek stále abstraktní a „*tato doložka na tom nemůže nic změnit, nemůže zbavit šek jeho abstraktní povahy, nezmění nic na nespornosti platebních závazků, pokud jsou šekem svázány, do šeku vtěleny.*“ (Kovařík, 2011, s. 348) Opět je jejím cílem pouze pomoci v lepší orientaci při zpracovávání daného šeku. (Kovařík, 2011)

Na rozdíl od směnek nelze u šeku sjednat úročení šekové sumy, kterou by se suma až do splatnosti úročila jako v případě (lhůtních) vistasměnek. „*Jakákoliv úroková doložka v šeku platí za nenapsanou.*“ (§ 7 ZSŠ)

Další doložkou využívanou v šekových vztazích je doložka *jen k zúčtování*, příp. v obdobném znění, která se uvádí na líci listiny. Touto doložkou je emitentem nebo majitelem šeku zakázáno šekovníkovi tento šek proplatit v hotovosti. Šekovník tedy může vystavit mj. dobropis či provést jinou účetní operaci, na kterou bude pohlíženo jako na

proplacení šeku. Cílem této doložky je ochrana před platbou osobě, která není oprávněným majitelem šeku. (Chalupa a spol., 2014)

Ostatní doložky, které lze k šeku připojit jsou v podstatě stejné jako doložky u směnek (viz kap. 2.5.3), samozřejmě však při zohlednění rozdílů mezi tratou a šekem, kdy např. doložka výstavce *sine obligo* ztrácí u šeku význam, protože ten je neakceptovatelným cenným papírem.

3.6 Operace

Šekové operace představují činnosti prováděné mezi účastníky šekového vztahu. Jedná se tedy např. o převod šeku na jinou osobu, vymáhání zaplacení šeku, který nebyl proplacen, křížování šeku atd.

V této části práce se budu věnovat výhradně těm šekovým operacím, které se liší od směnečných operací. Pro operace šekového rukojemství, šekového protestu, regresu a v rámci šekového procesu o šekovém platebním rozkazu, v zájmu zabránění duplicitního textu v této práci, odkazuji na příslušné podkapitoly kap. 2.

3.6.1 Křížování šeku

„Křížováním šeku dochází k omezení možnosti výplaty a převoditelnosti šeku“ (Chalupa a spol., 2014, s. 182) především z důvodu, aby šek nemohl být proplacen osobě, která k tomu není oprávněná, resp. aby takové proplacení bylo co nejvíce ztíženo. Křížování šeku totiž dává lepší naději na to, že bude po jeho ztrátě nebo odcizení banka včas informována a platbu zastaví příp. když by platbu zastavit nestihla, aby bylo možné identifikovat osobu, která si šek nechala proplatit. (Gibson and Fraser, 2013)

Křížovat šek může emitent, remitent nebo jiný oprávněný majitel a to *„dvěma rovnoběžnými čarami na líci šeku.“* (§ 37 odst. 2 ZSŠ)

Existují dva druhy křížování, a to křížování všeobecné a zvláštní. Křížování všeobecné je používáno v situaci, kdy mezi vodorovnými čarami není nic vepsáno, příp. je mezi nimi

vepsáno např. *banka*, nebo obdobné nekonkretizující označení. Zvláštní křižování má mezi těmito čarami uvedené obchodní jméno konkrétního finančního ústavu. (§ 37 ZSŠ)

Lze odvodit, že dopsáním konkrétní firmy lze z křižování všeobecného učinit křižování zvláštní. Opačný postup není možný a křižování šeku nelze vzít zpět. Pokud bude křižování, nebo označení bankovní instituce přeškrtnuté, pohlíží se na ně jako by přeškrtnuté nebylo. (§ 37 ZSŠ)

Všeobecně křižovaný šek lze proplatit bankovní instituci nebo klientovi šekovníka. Zvláště křižovaný šek lze proplatit výhradně bankovní instituci, která je v křižování označena. Pokud je tato banka rovněž směnečníkem, může šek proplatit pouze svému klientovi. (Chalupa a spol., 2014 a § 38 ZSŠ)

Banka může přijmout křižovaný šek pouze od vlastního klienta nebo od jiného finančního ústavu. (§ 38 ZSŠ)

3.6.2 Převody šeku

Šeky emitované jako cenné papíry na řad lze převádět rubopisem, resp. blankošek blankotradicí a šek ve formě cenného papíru na jméno je převoditelný postoupením pohledávky obdobně jako v případě směnek.

Na rozdíl od směnky je možné šek emitovat ve formě cenného papíru na doručitele. Ten lze posléze převádět tradicí, tedy jeho vlastnictví „*se převádí smlouvou k okamžiku jeho předání.*“ (§ 1103 NOZ) Převod probíhá prostřednictvím smlouvy o převodu cenného papíru, která může být konkludentní, a tedy není vyžadován její písemný ani ústní charakter. Tradice je spatřována v předání šeku novému majiteli. (Kotásek a spol., 2014)

3.6.3 Prezentace a placení šeku

Všechny platné šeky jsou splatné v okamžiku jejich předložení šekovníkovi, tzn. že každý šek je zákonným vistašekem. (Kotásek a spol., 2014)

Šeky je nutné předložit k placení v tzv. prezentační lhůtě, která je u šeků emitovaných a splatných v jednom státě 8 dní. Pokud jsou místa vystavení a splatnosti v jiné zemi, je tato

lhůta 20 dní. V případě interkontinentálních šeků (místo emitování šeku je na jiném kontinentu než místo platební) je tato lhůta 70 dní. (Kotásek, 2014)

Aby mohl být šek řádně proplacen, je nutné jej „předložit v platebním místě, v prezentační lhůtě a šekovníkovi (popř. domiciliátovi).“ (Kotásek a spol., 2014, s. 211) Prezentační lhůtu je možné uměle prodloužit tím, že emitent na šeku jako datum emitace uvede den např. o týden později, než reálně došlo k emitaci šeku, tzn. že remitent, příp. jiný majitel může šek prezentovat šekovníkovi o týden později. To však samozřejmě má svoje rizika, např. úmrtí emitenta před uvedeným dnem emitace, po kterém by šek samozřejmě nebyl proplacen. K umělému prodlužování prezentační lhůty dochází zejména kvůli tomu, že prvním možným dnem prezentace je den, který je na šeku uveden jako den vystavení. Oprávněná osoba má tedy delší časový úsek na to, aby si mohla např. naplánovat schůzku na pobočce banky, tedy u šekovníka, kde bude šek prezentovat. Jedná se o poměrně častý způsob, jak uživatelé šeků reagují na poměrně krátkou prezentační lhůtu. Šek je možné předložit k proplacení výhradně v pracovní dny, a to pouze v rozmezí běžné pracovní doby mezi 9. a 18. hodinou. (Kotásek a spol., 2014)

Šekovník má právo požadovat po majiteli šeku, aby na něm vyznačil potvrzení o jeho proplacení. V situaci, kdy by šek byl např. vystaven na velmi vysokou sumu majitel šeku nesmí odmítnout jeho částečné proplacení, ale je nutné, aby tato skutečnost byla do šeku zanesená, a rovněž je šekovník oprávněn požadovat potvrzení o úhradě. (Kotásek a spol., 2014)

V případě, že šek nebude včas předložen k placení jeho majitel ztrácí práva vůči emitentovi a ostatním dlužníkům. Je možné, že šekovník i takový šek proplatí, a to do chvíle, než bude šek odvolán. V situaci, kdy by byl šek odvolán již před skončením prezentační lhůty, nastanou výše zmíněné účinky až po jejím ukončení, tzn. že šekovník je po dobu prezentační lhůty zavázán majiteli uhradit šekovou sumu na vrub emitenta. V těchto situacích se šek odvolává zpravidla z jiných než z šekoprávních vztahů. (Kotásek a spol., 2014)

4 Směnky a šeky v ekonomických vztazích

Až dosud se tato práce věnovala zejména právnímu pojetí směnek a šeků, přičemž ekonomické přesahy byly zmiňovány jen okrajově. V této kapitole se proto soustředím na směnky a šeky z pohledu ekonomických vztahů, do kterých vstupují. Nejprve oba cenné papíry porovnam vč. jejich užití v obchodních vztazích a následně se budu věnovat různým možnostem jejich využití samostatně.

4.1 Srovnání směnek a šeků

Přestože se sobě směnka a šek (zejména tedy šek a směnka cizí) velmi podobají a mají stejné výhody (snazší vymahatelnost dluhu) a nevýhody (přísná právní úprava, kdy při nedodržení zákonných požadavků snadno dojde k neplatnosti), jde o dva rozdílné druhy cenných papírů, které mají svá specifika.

Hlavní rozdíl mezi směnkou a šekem spočívá v tom, že šek nemůže mít na rozdíl od směnky přímého dlužníka a má dlužníky pouze nepřímé. Nikdy tedy nemůže obsahovat příslib k zaplacení, ale pouze příkaz k zaplacení. Dalším signifikantním rozdílem mezi oběma cennými papíry je to, že šek vystupuje výhradně jako vistašek, tj. cenný papír splatný na viděnou (s tím, že je určena prezentační lhůta), kdežto směnka může být vystavena jako fixní, datosměnka, vistasměnka a případně i lhůtní vistasměnka. Z předešlého vyplývá i další rozdíl a to ten, že na rozdíl od směnky je šek krátkodobý cenný papír.

Rozdíl můžeme najít i v možnostech využití směnky a šeku v obchodních vztazích. Jak již bylo řečeno, především směnky měly historickou úlohu zcela odlišnou od té, kterou plní dnes. Směnka postupnou globalizací a vývojem světa přestává plnit úlohu nástroje snazšího a bezpečnějšího převodu peněz a plní spíše funkci instrumentu zajišťovacího, platebního, úvěrového a úložného.

Oproti směnce šek svou využitelnost v ekonomických vztazích tak výrazně nezměnil. Stále se jedná o cenný papír, který se primárně využívá jako platidlo a plní svou roli zejména v bankovníctví, resp. ve vztazích klient – banka.

4.2 Směnky v obchodní praxi

Směnky v dnešní době plní funkci zejména platební a zajišťovací, sice již méně využívané, ale také možné jsou funkce úvěrová a úschovná.

4.2.1 Platební institut

Platební směnka je cenný papír emitovaný s cílem uhrazení závazku, který má být uhrazen při splatnosti směnky. Směnka jako platební prostředek může mít podobu směnky pro soluto, tedy cenného papíru, který „představuje protiplnění za poskytnuté plnění“ (Chalupa spol., 2014, s. 131) Směnka pro soluto je tedy směnkou substitutivní, jelikož plní náhradní funkci peněžních prostředků. Věřitel nabytím této směnky ztrácí příčinnou pohledávku (je substituována za směnku), přičemž má tento právní úkon povahu privativní novace – věřitel získá směnečnou pohledávku. Směnka má substituční účinky jen v případě, jeli to výslovně ujednáno, nebo to bezpochyby vyplývá z okolností její emitace. Zmíněné ujednání může mít formu např. směnečné smlouvy či smlouvy o převodu směnky. (Chalupa, 2009) Pohledávka za věřitelem na úhradu tedy nevznikne, protože toto protiplnění představuje ona směnka. V případě, že pohledávka již existuje, mohou se obě strany dohodnout na nahrazení této pohledávky emitovanou směnkou. V tomto případě věřitel (např. obchodník, dodavatel atd.) má již nárok na úhradu závazku dlužníka jen ze směnky, kterou vlastní a nárok z předchozího titulu (např. kupní smlouvy) zaniká. V případě, že by směnečná suma nebyla řádně vyplacena, případná žaloba opírající se o dřívější kupní smlouvu by byla zamítnuta. (Chalupa a spol., 2014)

Další formou platební směnky je směnka pro solvendo, která již neplní funkci peněz, ale jen platebního nástroje. Směnka pro solvendo má oproti směnce pro soluto funkci kumulativní. Emitací této směnky nezaniká původní pohledávka, pouze bude jejím prostřednictvím uspokojena. Jedná se tedy o kumulativní novaci, tj. nabyvatel nabývá jak směnečnou, tak příčinnou pohledávku, přičemž uspokojením směnečné pohledávky zaniká pohledávka příčinná. (Chalupa, 2009) S kumulativní vlastností směnky je spojeno vyšší riziko pro dlužníka, který „se vstupem do směnečného závazku v rámci směnečného vztahu založeného kumulativní směnkou dostává na tenký led rizika dvojího placení nebo problematického uplatnění důvodné obrany založené na okolnostech souvisejících s příčinou pohledávkou.“ (Chalupa, 2009, s. 35), přičemž „Použil-li dlužník ve shodě se smlouvou jako prostředek

placení směnku, nemá vystavení směnky vliv na trvání peněžitého dluhu, ale věřitel může na dlužníku požadovat plnění dluhu, jen nemohl-li dosáhnout splnění ze směnky“. (§ 1909 NOZ)

4.2.2 Zajišťovací institut

Zajišťovací směnka nemá žádnou platební funkci, ale je využívána k zajištění pohledávky věřitele, resp. je emitována dlužníkem, který tímto svým jednáním utvrzuje svůj dluh.

Věřitel přijímá zajišťovací směnku jako jakousi formu záruky, že dlužník zaplatí dlužnou částku. Zajišťovací funkce směnky spočívá v tom, že není primárně určená k proplacení v době splatnosti, ale tento postup se využije až v situaci, ve které by dlužník neuhradil svůj závazek včas. (Chalupa, 2009)

Nejzásadnější funkcí zajišťovací směnky je tedy ručení za dluh, protože směnečná pohledávka je vymahatelná snáz (viz kapitola o směnečném procesu) než příčinná pohledávka, resp. doba získání exekučního titulu je mnohem kratší. *„Zajišťovací směnka představuje jízdenku na rychlejší a pohodlnější cestu k majetku dlužníka zavázaného v příčinném vztahu.“* (Chalupa, 2009, s. 37)

Směnečná pohledávka je rychleji vymahatelná i díky tomu, že se soudní řízení týkající směnek projednávají samostatně bez ohledu na pořadí sporů mezi stejnými účastníky, je tedy vysoce pravděpodobné, že jako první bude vyřešeno právě řízení směnečné. Dalším důvodem pro využívání zajišťovacích směnek je rovněž již zmíněná koncentrace řízení – žalovaný se může bránit uplatněním pouze těch námitek, které uplatnil v 15denní lhůtě ode dne, ve kterém mu byl doručen směnečný platební rozkaz. Tato skutečnost brání prodlevám v řízení způsobeným např. stálým předkládáním nových rozhodných skutečností. Vedle rychlejšího vymáhání je směnečná pohledávka také snáze vymahatelná, a to zejména z důvodu, že se jedná o abstraktní cenný papír, proti kterému žalovaný nemůže uplatnit věcně opodstatněnou obranu. Dalším důležitým faktorem je to, že věřiteli, resp. žalujícímu stačí tvrzení, že je směnečným věřitelem z platné směnky a tuto skutečnost prokázat předložením originálu směnky. Veškeré ostatní skutečnosti v řízení musí tvrdit směnečný dlužník, resp. žalovaný a rovněž tedy nese důkazní břemeno, tzn. že *„dlužník tak může směnečný spor*

prohrát, navzdory faktu, že mu proti směnce svědčí důvodná obrana, jen proto, že neprokáže skutkové okolnosti, na nichž je jeho obrana založena.“ (Chalupa, 2009, s. 39)

Zajišťovací směnku je vhodné doplnit o další zajišťovací instrumenty. Samotná směnka je totiž těžce vymahatelná na vysoce nebonitním dlužníkovi, příp. na dlužníkovi, který bonitu ztrácí velmi rychle. Výhodou je, že jednou zajišťovací směnkou může být zavázáno více dlužníků (všichni musí směnku podepsat). Přesto je nejvhodnější zajišťovací směnku kombinovat např. se zástavním právem k nemovité věci, příp. takovým věcně právním zajišťovacím nástrojem, ze kterého věřiteli plyne přednostní právo na uspokojení své pohledávky. (Chalupa, 2009) Častá praxe ve směnečných vztazích mezi právníckými osobami poukazuje na jev, kdy je směnka opatřena podpisy společníků, příp. členů statutárních orgánů. *„Pohledávky zajištěné směnkou opatřenou osobními avaly bývají v problémech placeny mezi prvními.“ (Chalupa, 2009, s. 39)*

Podle mínění autora je nejčastější praxe v používání zajišťovací směnky následující: věřitel má pohledávku vůči dlužníkovi, který emitoval zajišťovací směnku a předal jí věřiteli. Věřitel se tedy stal remitentem ze směnky (prvním věřitelem). V době splatnosti pohledávky v ideálním případě dlužník uhradí svůj závazek věřiteli a ten mu oproti této úhradě předá zajišťovací směnku, aby její zaplacení již nemohl po dlužníkovi vymáhat.

4.2.3 Úvěrový institut

Lze hovořit o tom, že směnka sama o sobě dokáže plnit funkci úvěrového produktu. Zejména z důvodu, že z čistě transakčního hlediska platba směnkou skutečně odloží výdaj finančních prostředků, a to až do doby splatnosti směnky, přičemž věřitel nemusí čekat až do dne splatnosti, ale může se směnkou např. dále obchodovat. (Nejepínský, 1992)

Jedním z nejvyužívanějších úvěrových produktů v souvislosti se směnkou je eskontní úvěr. Tento druh úvěru je využíván v situaci, kdy majitel platné směnky potřebuje hotovost a zároveň disponuje směnkou, která ještě není splatná. Nejčastěji bývá postup takový, že majitel směnky ji nabídne bance k eskontu, tj. nabídne, že bance směnku prodá. Pokud bude bankovní instituce souhlasit, vyplatí klientovi část směnečné sumy. Ten tím zvýší svou okamžitou likviditu a platební schopnost. Majiteli směnky banka vyplatí jen část směnečné sumy, kterou spočítá jako celou sumu na směnce, od které odečte úrok ode dne odkupu do

dne splatnosti (jako u každého úvěru úrok vyjadřuje v podstatě jeho cenu), úročený diskontní sazbou, tj. diskont. V případě, že směnečný dlužník uhradí bance směnečnou sumu, bude to bráno jako splacení eskontního úvěru. Pokud banka peníze neobdrží, vrátí směnku a zaplacení úvěru bude požadovat po svém klientovi. Pokud by směnka byla na velkou sumu, může banka požadovat zřízení zástavního práva na majetek dlužníka z eskontního úvěru. (Svobodová, 1994)

Odvozením od eskontního úvěru vznikl úvěr negociační, který je využíván zejména v oblasti mezinárodního obchodu. Jedná se o smlouvu mezi tuzemskou bankovní institucí a importérem o eskontu traty vystavené exportérem ve prospěch importéra nebo banky. (Rejnuš, 2014)

Výhodou negociačního úvěru je skutečnost, že importér může čerpat úvěr u svého obchodního partnera a zároveň je zde i výhoda pro exportéra spočívající v tom, že peníze za svou činnost může inkasovat eskontem směnky a nemusí čekat např. na splatnost faktury. Celý vztah v rámci tohoto úvěru probíhá na základě pověřovacího listu, jehož prostřednictvím dává negociační banka exportérovi najevo svůj závazek, tedy že bude eskontovat tratu, kterou emituje na žádost importéra. Negociační banka také může k eskontu směnky zmocnit jinou banku. (Šenkýřová, 2010)

Tratu lze využít i pro akceptační úvěr, který slouží k tomu, že banka akceptuje směnku cizí, kterou emitoval její klient. Pro remitenta, ale i pro případné další majitele se tato směnka, na které je bankovní instituce v roli dlužníka, stává mnohem bezpečnější a zároveň snáze obchodovatelnou, zřejmě i za vyšší cenu. Nejedná se tedy úplně o úvěr, ale spíše o využití důvěryhodnosti, pověsti a dobrého jména banky. Za akceptaci směnky náleží bance provize. Emitent je povinen zajistit, že na svém bankovním účtu bude mít dostatečné finanční prostředky již před splatností směnky. Pokud tak neučiní, banka bude povinna oprávněnému majiteli směnky uhradit danou sumu a poté uplatní regres vůči emitentovi. Dále lze využít tzv. ramboursní úvěr. Jedná se v podstatě o akceptační úvěr, který je upraven pro potřeby mezinárodního obchodu. (Rejnuš, 2014)

Dále se můžeme setkat také s lombardním úvěrem. Jedná se o úvěr, u kterého si banka bere do zástavy movitou věc. Touto movitou věcí může být i směnka. Zapůjčená částka se úročí lombardní sazbou, kterou stanovuje ČNB, a to i v případě, že klient (tedy dlužník)

poskytnuté peníze nevyužije a až do splatnosti je ponechá na svém úvěrovém účtu. Jedná se o velmi zřídka využívaný úvěrový produkt. Lombardní úvěr je využíván na krátkodobé půjčení peněžních prostředků, nebo v situaci, kdy si klient nemůže dovolit eskontní úvěr. (Šenkýřová, 2010)

Směnku lze využít i k zajištění spotřebitelského úvěru, tedy úvěru, který je určen pro nepodnikající fyzické osoby. Po novelizaci zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru (dále jen ZSÚ) lze směnkou zajistit jen úvěr na bytové potřeby, a to jen výjimečně v případě, kdy hodnota dané nemovitosti, pokud by k ní bylo zřízeno zástavní právo, nepokrývá celý úvěr. Tato směnka k dočasnému zajištění hypotečního úvěru musí být doplněna rektadolozkou, tj. musí jít o rektasměnku. (§ 112 ZSÚ)

4.2.4 Úschovný institut

V rámci směnečných vztahů, do kterých vstupuje i banka je možné využít tzv. depozitní směnku. Jedná se o běžnou směnku, jejíž emitací vzniká emitentovi závazek vůči remitentovi. Jedná se prakticky o investiční nástroj, u kterého jsou směnky emitovány na částky v řádech milionů Kč, příp. na obdobnou sumu přepočtenou na cizí měnu. (Chalupa, 1994)

Další možností, jak využít směnku jako úschovný instrument, je tzv. depotní směnka. Jedná se o směnku, která je emitována věřiteli v nějakém jiném, nesměnečném vztahu (např. smlouva o poskytnutí úvěru). Tento věřitel pak může uplatnit své právo z dané směnky, ale až v situaci, kdy mu nebude řádně a včas uhrazena pohledávka z mimosměnečného vztahu. Do této doby depotní směnku nesmí obchodovat (leďa by se změnil i dlužník z příčinného vztahu) a má ji v úschově. V této situaci se často využívá blankosměnka, do které věřitel, často tedy banka, dopíše dlužnou sumu vč. úroků, a to na základě předem sjednané smlouvy (směnečného vyplňovacího práva). (Kalabis, 2012)

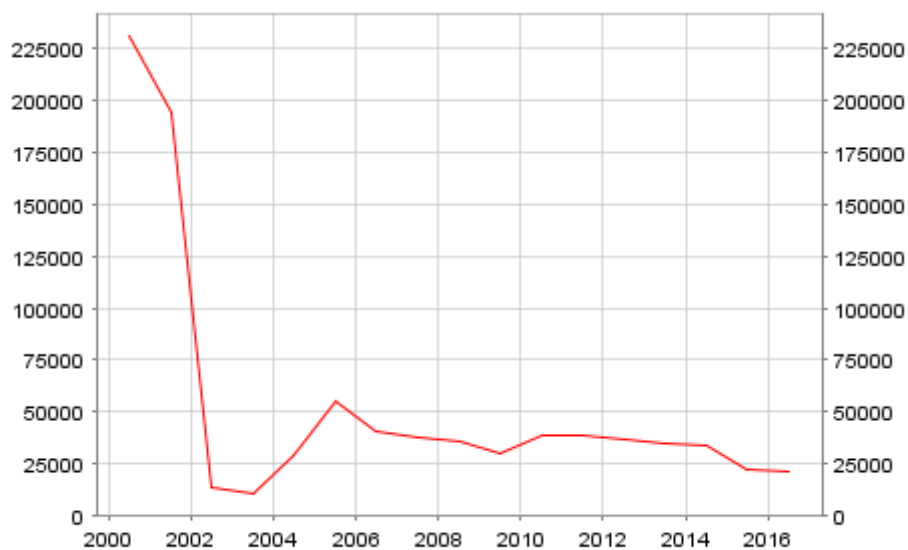
4.3 Šeky v obchodní praxi

V dnešní době je stále více využívaným platebním nástrojem debetní, příp. kreditní karta. Přesto se stále najdou lidé, kteří rádi, zejména zřejmě z nostalgie, využívají pro svůj platební styk šeky.

Šeky lze rozdělit na soukromé a bankovní šeky. Soukromé šeky se využívají v naprosté většině případů k vyplácení hotovostní formy peněz bankou emitenta šeku. Soukromé šeky lze emitovat k libovolnému soukromému kontu či podnikatelskému účtu. Jelikož soukromý šek není kryt bankou výstavce, jeho přijetí probíhá na základě důvěry mezi obchodními partnery. Na druhé straně bankovní šeky jsou kryty v plné výši, tzn. že na bankovním účtu emitenta jsou volné prostředky, resp. minimální disponibilní zůstatek je dostatečný k proplacení šeku. (Doskočilová, 2017)

Ovšem ne všechny bankovní instituce, které působí v České republice nabízí svým klientům možnost emitace šeku. Šeky ve své nabídce mají konkrétně Česká spořitelna, a.s., Československá obchodní banka, a.s., Komerční banka, a.s., Raiffeisenbank a.s., Sberbank CZ, a.s., a Waldviertler Sparkasse Bank AG. Všechny výše zmíněné bankovní instituce dokáží emitovat jak bankovní, tak soukromý šek, resp. Česká spořitelna, a.s. klientům nenabízí možnost emitovat soukromý šek k jinému než soukromému kontu. MONETA Money bank, a.s. nabízí svým klientům možnost emitace výhradně bankovních šeků. (Doskočilová, 2017)

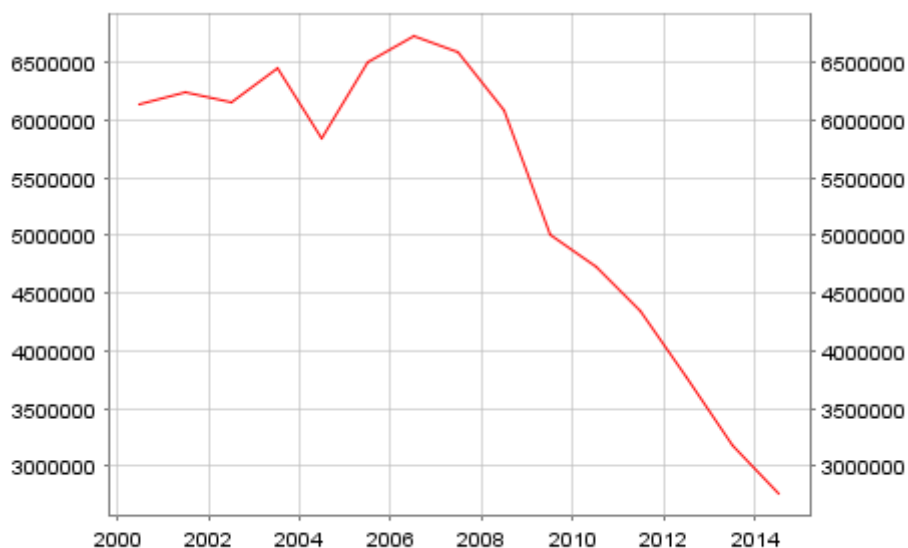
V úvodu této kapitoly jsem zmínil, že platební styk bývá v poslední době realizován pomocí jiných platebních nástrojů než šeků. Zejména z důvodu technologického rozvoje již není problém kdekoliv ve vyspělém světě platit buďto online, příp. platební kartou. Tato skutečnost má za následek, že objem transakcí šeky jak v rámci České republiky, tak v zemích eurozóny dlouhodobě klesá.

Obrázek 1 Objem (v mld. Kč) šekových transakcí v ČR

Zdroj: European Central Bank, 2017.

Z výše uvedeného grafu je patrné, že i přes krátkodobý nárůst v letech 2005-2006 objem transakcí uskutečněných prostřednictvím šeků v mld. Kč klesá. Nejnižší objem transakcí šeky byl zaznamenán mezi lety 2003–2004 a i přes následný nezanedbatelný nárůst dnes zdaleka nedosahuje hodnot jako v roce 2000.

Obrázek 2 Vývoj objemu šekových transakcí (v mil. EUR) v eurozóně

Zdroj: European Central bank, 2017.

V rámci celé eurozóny je tomu obdobně jako v případě České republiky samotné a je patrné, že objem uskutečněných transakcí konstantně klesá již několik let. Relativní nárůst byl zaznamenán v období poslední velké finanční krize, kde ale následoval strmý pokles objemu transakcí uskutečněných šeky, který stále klesá na svá historická minima v třetím tisíciletí.

4.3.1 Šekové produkty českých bank

Bankovní instituce působící v České republice nabízejí svým klientům zejména emitaci již zmíněných soukromých a bankovních šeků a dále různé zprostředkovatelské služby v oblasti šekových vztahů.

V této kapitole budu pracovat mimo jiné s oficiálními materiály, které umisťují na své internetové stránky jednotlivé banky a také z výsledků osobní komunikace s těmito bankami.

Jednou z bank, který poskytuje nejlepší šekové služby v České republice je Komerční banka, a.s. (dále jen KB), která vystavuje jak soukromé, tak bankovní šeky. Na soukromém šeku KB vystupuje v roli šekovníka. Jedná se v podstatě o formu obchodního úvěru (odklad výdaje, viz výše). KB umožňuje emitovat šek v jakékoliv měně, kterou má v kurzovním lístku dostupném na www.kb.cz. Soukromým šekem, kde v roli směnečníka vystupuje KB lze platit jak v rámci České republiky, tak v zahraničí. Navíc KB umožňuje šek nechat proplatit na jakékoliv pobočce na které je pokladna a dále také přijímá platbu šekem za své služby. Vzor soukromého šeku poskytovaného KB je uveden na následující straně.

Kromě šeku soukromého dokáže KB na základě příkazu svého klienta emitovat i šek bankovní. Tento šek emituje jen v měnách, které taxativně vyjmenovává na svých internetových stránkách. Bankovní šek nemá stanoven žádný limit částky, na kterou lze emitovat, samozřejmě je však podmínkou, aby klient daným obnosem disponoval. Bankovní šek emitovaný KB lze samozřejmě i odvolat např. v případě ztráty nebo jeho odcizení. Veškeré poplatky jsou uvedeny v platném sazebníku, který je rovněž k nalezení na webových stránkách KB. Vzor bankovního šeku je rovněž uveden na následující straně.

KB

Zaplatte za tento šek 00000000
Pay against this cheque

Částku slovy | Amount in words

Komu | To

Měna|Curr. Částka|Amount

Místo vystavení | Place

Datum vystavení | Date

Podpis(y), označení výstavce | Signature(s)

ACCOUNT No.	BANK CODE	AMOUNT	CHEQUE No.	CODE
ČÍSLO ÚČTU	KÓD BANKY	ČÁSTKA	ČÍSLO ŠEKU	KÓD

0000100> 00000000>

TOTO POLE LASKAVĚ NEPOPISUJTE ANI NERAZÍTKUJTE, JE URČENO K AUTOMATICKÉMU ZPRACOVÁNÍ ŠEKU | NO WRITING OR STAMPING IN THIS SPACE

Obrázek 3 Soukromý šek používaný KB

Zdroj: KB, 2018.

KB Číslo | No. 00000000

Zaplatte za tento šek | Pay against this cheque

Částka slovy | The sum of in words

Na řád | To the order of

Splatný u | Payable at

Místo vystavení | Place

Datum vystavení | Date

Za | For
KOMERČNÍ BANKA, a. s.

Podpis | Sig. No.

Podpis výstavce | Authorized signature

Podpis | Sig. No.

DO TOTOHO POLE NE NEPISUJTE ANI NERAZÍTKUJTE | NO WRITING OR STAMPING IN THIS SPACE

Obrázek 4 Bankovní šek používaný KB

Zdroj: KB, 2018.

Podle informací z osobní komunikace se zaměstnanci KB je v rámci této bankovní instituce zpracováno cca 250 000 šeků za kalendářní rok.

Další institucí, která nabízí svým klientům šekové produkty je Československá obchodní banka, a.s. (dále jen ČSOB), která nabízí svým klientům možnost z předloženého šeku danou

částku jednak vyplatit v hotovosti, ale také umístit rovnou na spořicí účet klienta. ČSOB je podle svých obchodních podmínek oprávněna neproplatit a zadržet šek padělaný, nebo prezentovaný osobou, která se nachází v seznamu osob podezřelých z podpory terorismu.

MONETA Money bank, a.s. (dále jen MONETA), jak již bylo zmíněno emituje pouze bankovní šeky pro své klienty. Tato bankovní instituce si ponechává lhůtu dvou pracovních dnů na vystavení šeku. Dále umožňuje vystavit šek expresně, tedy ve stejný den, v jakém o emitaci klient požádá, pokud tak učiní do 14:00. Za vystavení šeku, resp. i expresní vystavení si MONETA účtuje poplatky podle sazebníků, který je dostupný na internetu. Rovněž umožňuje krytí šeku i z finančních prostředků umístěných na spořicímu účtu. MONETA vystavuje šeky výhradně v anglickém jazyce a před předáním svému klientovi je křížuje.

V podstatě všechny bankovní instituce zmíněné v kap. 4.3 mají ve svých obchodních podmínkách téměř totožná ujednání. Vždy se v části obchodních podmínek, která se zabývá šeky objevuje alespoň stručná definice šeku, podmínky, za kterých může být vystaven a odkaz na poplatky, které bývají v sazebníku, který je dostupný rovněž na internetových stránkách jednotlivých bankovních institucí. Z toho důvodu autor nepokládá za nutné v této práci rozebírat (a opakovat) tato ujednání v rámci obchodních podmínek jednotlivých bank z výše uvedeného výčtu.

Některé bankovní instituce působící v České republice však mají ve svých obchodních podmínkách ujednání, kterým se zřikají odpovědnosti v šekových vztazích svých klientů. Toto ujednání však bývá v rozporu s právním řádem České republiky. Pro názornost uvedu příklad na KB, která má ve svých obchodních podmínkách platných k 14.3.2018, konkrétně v ujednání 20.4 uvedeno, že „*Banka neodpovídá za škody vzniklé proplacením ztraceného, odcizeného, padělaného nebo pozměněného šeku, cestovního šeku nebo peněžní poukázky.*“ Z těchto citovaných podmínek jednoznačně vyplývá, že např. za proplacení falzifikovaného šeku nese odpovědnost banka, která jej jako směnečník proplatila, nýbrž klient, na jehož vrub tak učinila. S tím je však v rozporu zákon, který říká, že „*Za škodu vzniklou z vyplacení falešného nebo zfalšovaného šeku, kterou nezavinil šekovník ani jeho zaměstnanec, odpovídá domnělý výstavce šeku falešného nebo výstavce šeku zfalšovaného jen tehdy, provinil-li se při vystavení falešného šeku nebo při zfalšování šeku on sám nebo jeho zaměstnanec, jehož užívá při práci se šeky. Odchylná dohoda, která by byla pro šekovníka výhodnější, je neplatná.*“ (§ 7 čl. III ZSŠ) Z tohoto ustanovení tedy jednoznačně vyplývá rozpor ZSŠ a

obchodních podmínek KB, které jsou tedy pro KB výhodnější, a tudíž je citované ujednání v obchodních podmínkách neplatné.

Podle názoru autora se jedná o zneužití postavení v tomto případě KB, kterého se ale dopouštějí i další bankovní instituce (viz jednotlivé obchodní podmínky). Je možné, že se banka snaží využít velmi malého právního povědomí občanů této země. Autor je přesvědčen o tom, že bankovní instituce takovéto praktiky na své klienty skutečně aplikují. Rovněž je názoru, že pokud by klienti jednotlivých bank měli právní povědomí, příp. by znali výše citované ust. ZSŠ, tak by banky ještě velmi rády přijaly odpovědnost, minimálně ve snaze ochránit své dobré jméno a pověst.

4.3.2 Šeky v zahraničním platebním styku

Bankovní instituce nabízejí některé produkty a služby v rámci zahraničního platebního styku.

Například KB nabízí možnost proplatit jakýkoli *kvalitní* šek, který může být emitován libovolnou bankou. Limit okamžitého vyplacení je ekvivalent 20 000 USD. Před proplacením musí majitel šeku prokázat, že je majitelem oprávněným, např. prokázáním totožnosti. Proplacení probíhá na účet vedený u KB. V případě, že se jedná o jinou bankovní instituci, která si u KB zřídila účet, není maximální vyplacená částka omezena. Jediné omezení se ovšem vztahuje na proplacení šeku v hotovostní formě peněz, kdy je možné bez předchozí domluvy proplatit částku do 0,5 mil. Kč. U vyšší částky je předchozí domluva nezbytná k zajištění dostatečné hotovosti na konkrétním obchodním místě KB.

Dále KB emituje i šeky pro zahraniční platební styk, jejichž náležitosti jsou díky sjednocenému šekovému právu v podstatě totožné s těmi, které se využívají pro tuzemský platební styk (viz vzory níže). Šeky je možné emitovat v několika měnách.

Obrázek 5 Vzor šeku emitovaného KB v EUR

Zdroj: KB, 2018.

Obrázek 6 Bankovní šek KB v CAD

Zdroj: KB, 2018.

Obdobné služby nabízí více bankovních institucí v rámci České republiky. Proto pro nabídku ostatních bank odkáží případného čtenáře na obchodní podmínky a produktové katalogy jednotlivých bankovních institucí působících na území České republiky.

5 Analýza užití směnek v praxi

Nejzásadnějším rizikem v každém obchodním vztahu je zajisté to, že dlužník nebude schopen nebo ochoten dostát svým závazkům nebo svým závazkům dostojí pouze zčásti či s prodlením. V mezinárodním obchodním styku se však kromě rizik vyplývajících z vnitřních poměrů dlužníka objevují i rizika na jeho osobních poměrech nezávislá, a to konkrétně rizika politická. Mezi politická rizika patří změny kurzů relevantních měn případně politické změny v zemi dlužníka, které mohou např. vést k uzavření trhů nebo hranic.

Kromě těchto obecných rizik, se kterými je nutné počítat při každém obchodním vztahu se ve směnečných a šekových vztazích ale častěji uplatňují rizika vyplývající přímo z nich, resp. z neznalosti jejich účastníků.

V případě šeků jsou tato rizika úspěšně minimalizována tím, že šeky nejsou příliš využívány (viz minulá kapitola) a když už ano, vydává je zpravidla banka, která klienta poučí, jak s nimi zacházet. V případě směnek je však situace horší, jelikož směnku může sepsat a vydat kdokoliv. V této kapitole se proto zaměřím na praktické využívání směnek v obchodních vztazích. Nejprve se budu věnovat předpřipraveným formulářům směnek a následně dotazníkovému šetření, které si klade za cíl zmapovat praktickou stránku užívání směnek. Z výsledků dotazníkového šetření pak odvodím nejčastější problémy praxe a případné návrhy, jak by tyto problémy bylo možné řešit.

5.1 Užití formulářů

ZSŠ nestanovuje, jak přesně by měly směnky vypadat, resp. jak by měly být uspořádány všechny jejich náležitosti. V praxi však vznikly poměrně ustálené vzory a je dokonce možné směnky zakoupit jako předpřipravené vytištěné formuláře. Právě použití těchto předpřipravených formulářů, resp. doplňování do nich bývá problém, který bohužel nezřídka kdy končí zmařením ekonomického účelu emitace směnky – vytvořením směnky neplatné. Na obrázcích č. 7 a 8 na následující straně jsou obvykle používané formuláře, které lze běžně zakoupit.

Obrázek 7 Tiskopis směnky cizí

Zdroj: Papermax.cz, 2018.

Obrázek 8 Tiskopis směnky vlastní

Zdroj: Papermax.cz, 2018.

Jak je z výše uvedených vzorů patrné, obsahují předpřipravené tiskopisy kromě podstatných náležitostí jako je políčko na uvedení data emitace směnky nebo pole určené k podpisu výstavce také náležitosti nepodstatné nebo přímo nadbytečné.

Příkladem může být pole *číslo* na směnce vlastní, které samozřejmě nemá směnečnoprávní význam a slouží pouze pro přehlednost a administrativní nebo účetní zpracování směnky. Oba tiskopisy směnek také obsahují nadbytečný požadavek, aby byl měsíc uveden slovy. Jako ztížení případného pozměnění směnky je jistě rozumnější tomuto požadavku vyhovět a měsíc slovy uvést, není to však nezbytné a uvedení měsíce číslicí nebude mít i přes požadavek formuláře jakýkoliv vliv na platnost směnky. Stejně tak je nadbytečné dvojnásobně uvedení směnečné sumy jednou čísly a jednou slovy. Uvedení částky dvakrát však v praxi nepřináší problémy, jelikož ZSŠ pamatuje i na možnost, že by se částky lišily, viz kapitola 2.5.1.

Nejzajímavějším ujednáním na výše uvedených tiskopisech je však doložka *bez protestu* na směnce cizí. Jakkoliv bývá bezprotestační doložka hojně využívána, nemyslím si, že by měla své místo na předpřipraveném formuláři. Využití tiskopisu tak vlastně emitenta nutí, aby se vzdal práva na protest, jelikož přeškrtnutí této doložky nebude mít žádný vliv.

5.2 Dotazníkové šetření

K zjištění reálného využívání směnek v obchodních vztazích jsem provedl malý průzkum v podnikatelském prostředí formou dotazníkového šetření. „*Hlavním posláním průzkumu podnikatelským prostředím je zjištění názorů, pocitů, postojů podnikatelských i nepodnikatelských subjektů podnikatelského prostředí na vymezený problém nebo soubor problémů.*“ (Mikoláš, 2002, s. 85)

Dotazník jsem sestavil s cílem určit do jaké míry, s jakou úspěšností a případně s jakými problémy jsou směnky využívány v ekonomických vztazích. Očekávám, že se se směnkami v profesním životě setkala cca polovina respondentů s tím, že předpokládám, že většina z nich bude na rozdíl od těch, kteří se se směnkami nikdy neseťkali, schopna určit platnost či neplatnost směnky a její důvod. Taktéž očekávám, že se většina respondentů, která směnky využívá častěji nebo pravidelně setkala s nějakým problémem, zejména s nedobytností pohledávky nebo neplatností směnky.

Jako respondenty jsem zvolil podnikatele příp. osoby, které se podílí na řízení mikropodniků nebo malých firem, jelikož u podniků středních a velkých lze předpokládat, že zaměstnávají právníka, příp. mají celé právní oddělení. Velikost podniků jsem určil podle počtu zaměstnanců v souladu s nařízením komise (ES) č. 800/2008 ze dne 6. srpna 2008, a tedy mikropodnik byl definován jako podnik s maximálním počtem 10ti zaměstnanců a malý podnik s počtem zaměstnanců nepřesahující 50. Respondenty, které splňují níže uvedenou podmínku podnikání nebo řídicí funkce v mikro resp. malém podniku jsem získal v rámci svého zaměstnání oslovením konkrétních osob. Dotazník samotný pak již byl pochopitelně anonymní.

Dotazník jsem sestavil tak, aby byly na jeho začátku zjištěny demografické údaje o respondentovi (zvolil jsem věk, vzdělání a zaměstnání), dále abych zjistil, zda respondent přichází se směnkami do styku, případně do jaké míry. V další části jsem se dotazoval, jestli

respondenti měli se směnečnými vztahy nějaké problémy, případně jaké. V poslední části jsem respondentům poskytl vzor dvou směnek a požádal je, aby určili, jestli jsou směnky platné a pokud ne, tak proč. Níže následuje seznam otázek, které jsem pokládal.

Dotazník k diplomové práci – Využití směnek v obchodní praxi

Část 1

- 1) Jaký je Váš věk?
 - 15-25 let
 - 25-45 let
 - 45-60 let
 - Více než 60 let

- 2) Jste...
 - Podnikatel (živnostník, OSVČ bez živnosti)
 - Řídící pracovník mikro firmy (do 10 zaměstnanců a příp. obratu do 2 mil. EUR ročně)
 - Řídící pracovník malé firmy (do 50 zaměstnanců a/nebo s obratem nad 2 mil. EUR ročně)

- 3) Jaké je Vaše nejvyšší ukončené vzdělání
 - Základní nebo vyučen bez maturity
 - Úplné střední (odborné) vzdělání s maturitou
 - Vysokoškolské

Část 2

- 4) Setkal jste se v rámci svého podnikání nebo zaměstnání se směnkou?
 - Ano
 - Ne – pokračujte prosím otázkou č. 10

- 5) Kolikrát jste v rámci svého podnikání nebo zaměstnání se směnkou setkal?
 - Méně než třikrát
 - Třikrát až desetkrát
 - Vícekrát

- 6) V pozici kterého účastníka jste se se směnkou setkal (příp. setkal nejčastěji)?
 - Emitent – vystavil jsem ji
 - Remitent – byl jsem prvním směnečným věřitelem
 - Aval – zaručil jsem se za ni
 - Jiné, doplňte prosím

- 7) Jak byla směnka (nejčastěji) sepsána?
 - Doplněním do předtištěného formuláře
 - Ručním sepsáním podle vzoru

- Ručním sepsáním bez použití vzoru
- Nevím, na sepsání jsem se nepodílel(a)

Část 3

- 8) Setkal(a) jste se při použití směnky s nějakými problémy
- Ne – pokračujte prosím otázkou č. 10
 - Ano
- 9) S jakými problémy jste se při použití směnky setkal(a)? (Je možné označit více odpovědí)
- Nevyhovoval mi předtištěný formulář
 - Směnka nebyla akceptována
 - Směnka nebyla řádně proplacena
 - Směnka byla po jejím sepsání pozměněna
 - Směnka byla i přes snahu sepsat platnou směnku neplatná
 - Jiné, doplňte prosím

Část 4

- 10) Jak hodnotíte své znalosti směnečného práva, resp. schopnost sepsat a rozpoznat platnou směnku?
- Výborné
 - Velmi dobré až dobré
 - Dostatečné
 - Nedostatečné
- 11) Rozhodněte prosím, zda je přiložená směnka vlastní platná nebo neplatná, případně proč. (důvodů neplatnosti je možné uvést více)
- Směnka je platná
 - Směnka je neplatná, protože...
 - měsíc u data vystavení není uveden slovy.
 - není uvedeno místo vystavení.
 - není vyplněna měna a částka v rámečku.
 - není uvedeno datum splatnosti.
 - není vyplněné místo splatnosti a domicil.
 - není uvedené jméno a přesná adresa výstavce.
- 12) Rozhodněte prosím, zda je přiložená směnka cizí platná nebo neplatná, případně proč. (důvodů neplatnosti je možné uvést více)
- Směnka je platná
 - Směnka je neplatná, protože...
 - měsíc u data vystavení není uveden slovy.
 - datum splatnosti je uvedeno s předložkou *do*.
 - není uveden domicil.
 - doložka *sine obligo za zaplacení* způsobuje neplatnost
 - není uvedené jméno a adresa výstavce.

K výše uvedenému dotazníku byly přiloženy následující dvě směnky (na obrázcích č. 9 a 10).

<u>1.1.2018</u>	Měna	Částka	
místo a datum vystavení (měsíc slovy)			
Za tuto směnku zaplatím	_____		
	údaj splatnosti (měsíc slovy)		
Na řad (komu) <u>Janu Novákoví</u>	_____		
_____	_____		
Částka slovy <u>Jedna koruna česká</u>	_____		
Splatnost v (místo placení) u (domicil) _____	_____		
_____	_____		
_____	_____		
	<u>Liberec Jan Novák</u>		
	Jméno (název), adresa a podpis výstavce		

Obrázek 9 Směnka vlastní přiložená k dotazníku

Zdroj: Autor, 2018.

<u>Liberec, 1.1.2018</u>	Měna	Částka	
místo a datum vystavení (měsíc slovy)	<u>Kč</u>	<u>1</u>	
Za tuto směnku zaplatte	_____		
	údaj splatnosti (měsíc slovy)		
Na řad (komu) <u>Janu Novákoví</u>	_____		
_____	_____		
Částka slovy <u>Jedna koruna česká</u>	_____		
Směnečník: <u>XYZ, s.r.o.</u>	_____		
Adresa: <u>Pražská 1, Liberec</u>	_____		
Splatnost v (místo placení) u (domicil) _____	_____		
_____	_____		
_____	_____		
	<u>sine obligo za zaplacení</u>		
	<u>Jan Novák</u>		
	Jméno (název), adresa a podpis výstavce		

Obrázek 10 Směnka cizí přiložená k dotazníku

Zdroj: Autor, 2018.

Dotazník jsem rozeslal emailem případně osobně předal 48 potenciálním respondentům, z nichž 37 dotazník vrátilo vyplněný. Návratnost dotazníku tedy byla 77 %.

Respondenti byli většinou ve věku 25-45 let (57 %) resp. 45-60 let (38 %), přičemž 2 respondenti byli starší než 60 let. Z dotazníku vyplynulo, že se se směnkou za svou kariéru setkalo téměř 57 % respondentů (21 ze 37) s tím, že většina těchto respondentů více než

tříkrát (38 %) nebo více než desetkrát (48 %) a patřila mezi řídicí pracovníky mikro (48 %) resp. malých firem (38 %). Z hlediska vzdělání se se směnkami setkali nejvíce středoškoláci a vysokoškoláci (38 % a 57 %).

Drtivá většina respondentů (7 a 12) odpověděla, že se se směnkou setkala jako její výstavce nebo první vlastník. Jeden respondent uvedl, že směnku akceptoval a jeden, že směnku zakoupil.

V 15 z 20 případů, kdy byl respondent přítomen sepsání směnky byla směnka sepsána s použitím předtištěného formuláře a pouze dvakrát se stalo, že k vytvoření směnky nebyl použitý ani formulář ani vzor (např. z internetu).

Většina respondentů (81 %) také uvedla, že zaznamenala potíže ve směnečných vztazích. Téměř 30 % z nich uvedlo, že jim nevyhovoval předpřipravený formulář a 47 % uvedlo, že zaznamenali problémy při placení a stejné procento uvedlo, že i přes snahu vystavit směnku platnou byla směnka neplatná.

Těmto údajům celkem odpovídá i sebereflexe respondentů. Na otázku, jak hodnotí své znalosti o směnkách pouze tři respondenti uvedli, že považují své znalosti za výborné. Většina respondentů (13) hodnotila své znalosti jako nedostatečné případně pouze dostatečné (12 respondentů).

Sebehodnocení odpovídaly i reálné znalosti zjištěné v otázkách 11 a 12. Všichni tři respondenti, kteří uvedli vynikající znalosti správně určili platnost směnky vlastní i neplatnost směnky cizí. Správně označili i důvody, tj. že listina obsahuje údaj o splatnosti formulovaný jako *do*. Z ostatních respondentů označili směnku vlastní za platnou pouze tři další, zatímco neplatnost směnky cizí odhalila většina (70 % ze všech respondentů), ale pouze pět dalších dokázalo identifikovat správný důvod neplatnosti. Většina respondentů se pak domnívala, že neplatnost způsobuje chybějící datum splatnosti příp. chybějící jméno adresáta a jeho (přesná) adresa.

Rozbor těchto otázek znázorním na grafech, pro každou otázku bude vyčleněn vlastní graf. Z celkového počtu odpovědí 37 budou v grafu znázorněny četnosti pro platnost, příp. neplatnost směnky vlastní, resp. cizí. Vzhledem k tomu, že cílem grafu je znázornit četnost jednotlivých odpovědí, bude výsledný graf výsečový. (Hindls, 2007)

Obrázek 11 Četnosti jednotlivých odpovědí u otázky č. 11

Zdroj: Autor, 2018.

Z tohoto grafu v kombinaci s výše uvedeným vyplývá, že z dvou posledních otázek byla problémovější otázka č.11, kde tedy špatně odpovědělo 31 respondentů, tzn. více než 80 % ze všech, kteří dotazník vyplnili.

Obrázek 12 Četnost jednotlivých odpovědí u otázky č. 12

Zdroj: Autor, 2018.

U otázky č. 12 je patrné, že více dotázaných uvedlo správně neplatnost směňky cizí, i když z různých důvodů. To ale není cílem obou grafů, jejich cílem je znázornit strukturu odpovědí

a poukázat na množství nesprávně posouzených směnek. Oproti předchozímu případu, v tomto případě odpovědělo 29 respondentů, tj. téměř 80 % správně.

5.3 Nejčastější problémy praxe

Z výše uvedeného dotazníku vyplynulo, že většina respondentů přišla do styku se směnkami postavenými na předtisknutých formulářích. Ačkoliv tyto slibují snadné a rychlé vytvoření platné směnky, opak bývá pravdou, jelikož zpravidla neobsahují upozornění, jakých chyb se vyvarovat natož aby obsahovaly podrobnější návod, jak formuláře vyplnit.

Oproti mému očekávání se ukázalo, že největším problémem bylo vůbec rozlišení, zda je směnka platná, nebo ne. Problémy byly spojeny s (ne)nutností vyplnit všechny kolonky formuláře, resp. s tím, že respondenti často považovali neúplně vyplněnou směnku za neplatnou, ale také se snahou si formulář přizpůsobit nebo ho vylepšit. Velkým problémem je také kreativní určení splatnosti předložkou *do*, ale stejně problematické jsou i jiné formulace, které v dotazníku nebyly uvedeny (např. *ve 12:00 přesně* apod.). Problém představují také doložky, jejichž význam často směneční účastníci neznají.

5.4 Doporučení pro praxi

Pro širší a lepší využití směnek by byla nutná širší informovanost. Zákon je složitý, spousta věcí neřeší a je nutné se obrátit na judikaturu, která je ale ještě rozsáhlejší. Nejlépe by tedy problémy praxe řešilo to, aby si budoucí strany směnečných vztahů najali na sepsání směnky odborníky, případně problematiku lépe nastudovali. Toto řešení ale patrně v praxi neobstojí.

Dalším možným řešením by pak bylo to, aby se změnilы předpřipravené formuláře pro tvorbu směnek. Tyto formuláře jsou často využívány, ale většinou neobsahují poučení, jak s nimi pracovat, případně je toto poučení nedostatečné. Řešením by tedy mohly být jednoduché formuláře, ke kterým by byly přiložené šablony, které by krok za krokem provedly emitenta procesem sepsání směnky. Tyto kroky by byly očíslované a věnovaly by se vždy určité části směnky a kromě návodu, jak v této části vyplnit formulář by také obsahovaly informace o tom, jak si je možné danou část formuláře upravit a jakým

formulacím se je nutné vyhnout. Jako příklad uvedu formulaci šablony týkající se vyplnění data splatnosti.

Zde vyplňte splatnost směnky ve formátu *1. ledna 2018*. Pokud splatnost určit nechcete, ponechte políčko nevyplněné, v takovém případě bude směnka splatná po předložení. Dalšími možnostmi uvedení data splatnosti jsou např. *týden po předložení, za rok (rok od vystavení)* nebo *na Velký pátek 2019*. Vyvarujte se nejednoznačným vyjádřením a výrazům *do roka, do 1. ledna 2019* nebo určením splatnosti s větší přesností než na dny např. *1. ledna 2019 ve 12:00*, taková ujednání by totiž mohla způsobit neplatnost směnky, a tak změření účelu její emitace.

Závěr

V diplomové práci Směnky a šeky v obchodní praxi jsem si stanovil za cíl vytvořit ucelený vhled do problematiky směnečného a šekového práva srozumitelný i pro neprávnický a dále provést analýzu možností využití směnek a šeků v ekonomických vztazích a jejich využití reálné.

V první kapitole jsem charakterizoval cenné papíry z ekonomického a právního hlediska, jejich základní druhy a také několik základních operací které s nimi lze provádět. Ve druhé kapitole jsem z charakterizoval směnku, rozebral jsem její historický vývoj, vysvětlil rozdíl mezi směnkou vlastní a směnkou cizí. Dále jsem rozebral druhy směnek, náležitosti, které musí směnka obsahovat, aby byla platná, stejně tak jako náležitosti fakultativní, popsal jsem účastníky směnečných vztahů, reálně využívané směnečné operace a ve stručnosti jsem nastínil úskalí směnečného procesu.

Ve třetí kapitole jsem obdobným způsobem analyzoval šek, jehož právní úprava je díky společnému šekovému a směnečného zákonu velice podobná. Vzhledem k tomu není kapitola tři tak podrobná, jelikož jsem se v zájmu zabránění opakování informací z druhé kapitoly soustředil pouze na rozdíly a na shodné účastníky nebo operace jsem pouze odkázal. V předposlední kapitole jsem analyzoval možnosti využití směnek a šeků v ekonomických vztazích. Nejprve jsem směnky a šeky porovnal a poté jsem se zabýval možnostmi použití směnek a analýzou šekových produktů nabízených českými bankami a krátce i využitím šeků v zahraničním platebním styku.

V poslední kapitole jsem se zaměřil na využití směnek v obchodní praxi, analyzoval jsem předpřipravené formuláře směnek a provedl jsem dotazníkové šetření, na jehož základě jsem zjistil, do jaké míry jsou směnky užívány mezi podnikateli a mikro a malými firmami. V dotazníkovém šetření jsem také zkoumal, které oblasti směnečného práva jsou v praxi problematické a navrhl jsem možná opatření, která by mohla tyto nedostatky minimalizovat nebo úplně eliminovat tak, aby se výrazně zvýšila šance na emitaci platné směnky i mezi právními laiky.

Při vypracovávání této diplomové práce jsem dospěl k poznatku, že je směnečné a šekové právo upraveno velmi přísně a pro neprávnický těžko srozumitelně. Zákon směnečný a

šekový je poměrně obtížně srozumitelný a velká část problematiky je upravena judikaturou, která je pro laika přehledná a srozumitelná ještě méně. Většina respondentů dotazníkového šetření se tak se směnkami v rámci svého podnikání nebo zaměstnání sice setkala, ale přesto této problematice dostatečně nerozumí a nedokáží ani spolehlivě posoudit platnost či neplatnost předložené směnky. Vzhledem k tomu, že směnky poskytují lepší šanci na splnění závazku než např. kupní smlouva a případný směnečný proces u soudu je mnohem rychlejší než klasický soukromoprávní spor, nedá se předpokládat, že by se měly směnky do budoucna využívat méně než dnes. Vzhledem k výše uvedenému si proto myslím, že bylo vhodné problematiku směnečného a šekového práva zjednodušit, k čemuž mi mohla sloužit novela zákona směnečného a šekového, která by do zákona zapracovala požadavky judikatury tak, aby bylo možné sepsat platnou směnku jen s jeho použitím.

Při psaní této práce jsem čerpal nejvíce z relevantních právních předpisů vč. jejich komentářů a judikatury, monografické literatury a odborných článků dostupných zejména v informačním systému ASPI. Dále jsem pro zpracování této práce využil internetové zdroje, a to zejména při analýze šekových produktů českých bank. Kromě výše uvedeného jsem čerpal i z informací, které mi poskytla Komerční banka a.s..

Nejvíce jsem využil metody analýzy, která mi umožnila rozebrat legislativní základy směnek a šeků a možnosti využití směnek v praxi. Společně s komparací mi pak analýza umožnila i jejich vzájemné porovnání a porovnání šekových produktů českých bank. Při vyvození závěrů z dotazníkového šetření jsem pak nejvíce využil metodu indukce.

Moje diplomová práce se může stát jakýmsi odrazovým můstkem pro každého neprávnicka, který vystupuje, nebo plánuje vystupovat ve směnečných a šekových vztazích a umožní mu získat přehled o nejdůležitějších aspektech těchto cenných papírů.

Použité zdroje

Bankovní šeky KB, In: *kb.cz* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.kb.cz/cs/ucty-platby-a-karty/seky/soukrome-seky-kb/>

BEJČEK, Josef, Josef KOTÁSEK, Karel MAREK, Dana ONDREJOVÁ a Josef ŠILHÁN. 2009. *Nástin obchodního práva II: obchodní závazkové vztahy - cenné papíry: multimediální učební text*. 2., upr. vyd. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-4978-9.

Cestovní šeky, In: *Měšec.cz* [online]. [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/financni-portal/ucty/cestovni-seky/>

DĚDIČ, Jan a Jan PAULY. 1994. *Cenné papíry*. Praha: Prospektrum. ISBN 80-85431-98-X.

DOŠKOČILOVÁ, Veronika. *Retro služby: kdo umí vydat šek a šekovou knížku?* [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/clanky/retro-sluzby-kdo-umi-vydat-sek-a-sekovou-knizku/>

DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. 2013. *Občanské právo hmotné*. 1. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7478-326-5.

GERLOCH, Aleš. 2007. *Teorie práva*. 4., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. Právnické učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-023-9.

CHALUPA, Radim. 1996. Depozitní a depotní směnky. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck. s. 141-144. ISSN 1210-6410.

CHALUPA, Radim. 2009. *Zajišťovací směnka*. Praha: Linde. ISBN 978-80-7201-756-0.

CHALUPA, Radim. 2015. Koncentrace směnečného rozkazního řízení – černá díra na spravedlnost. *Jurisprudence*. Praha: Wolters Kluwer a. s. s. 24-36. ISSN 1802-3843.

CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. 2014. *Základy soukromého práva*. Praha: C.H. Beck. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8.

GIBSON, Andy and Douglas FRASER. 2013. *Business Law 2014*. Frenchs Forest: Pearson Higher Education AU. ISBN 1486010296.

HINDLS, Richard. 2007. *Statistika pro ekonomy*. 8. vyd. Praha: Professional Publishing. ISBN 978-808-6946-436.

KALABIS, Zbyněk. 2012. *Základy bankovníctví: bankovní obchody, služby, operace a rizika*. Brno: BizBooks. ISBN 9788026500018.

KOTÁSEK, Josef. 2016. Avalátem z donucení. *Obchodní právo*. Praha: První archivní a spisovenská s.r.o.. s. 418-422. ISSN 1210-8278.

KOTÁSEK, Josef. 2016. Přijetí nebo "přijetí" směnky?. *Obchodní právo*. Praha: První archivní a spisovenská s.r.o.. s. 322-327. ISSN 1210-8278.

KOTÁSEK, Josef. 2017. *Zákon směnečný a šekový - Komentář - 2. vydání s překladem zákona do angličtiny a němčiny*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN: 978-80-7552-543-7.

KOTÁSEK, Josef, Vlastimil PIHERA, Jarmila POKORNÁ a Jindřich VÍTEK. 2014. *Právo cenných papírů*. V Praze: C.H. Beck. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-515-2.

KOVAŘÍK, Zdeněk. 2011. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, xxii, 642 s. Beckova edice právo a hospodářství, 67. ISBN 978-7400-402-5.

MÁČE, Miroslav. 2006. *Platební styk: klasický a elektronický*. Praha: Grada. ISBN: 80-247-1725-5.

MAREK, Radan. 2013. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku: komentář*. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-466-7.

MIKOLÁŠ, Zdeněk. 2002. *Podnikání & synergie*. Ostrava: Repronis. ISBN 978-807-3290-252.

MISHKIN, Frederic. 2011. *The economics of money, banking and financial markets*. 4th ed. Toronto: Pearson Canada. ISBN 978-0-321-58471-7.

Nařízení komise (ES) ze dne 6.8.2018, č. 800/2008. Dostupné na <http://eur-lex.europa.eu>

NEJEPÍNSKÝ, Karel. 1992. *Směnka v obchodě a podnikání*. Praha: Profess. ISBN 80-85235-10-2.

Okamžité proplácení šeků, In: *kb.cz* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.kb.cz/cs/ucty-platby-a-karty/seky/okamzite-proplaceni-seku/>

OP 1113 Směnka cizí - zaplaťte 10,5 x 29,7cm 10 listů. 2018. In: *PaperMax.cz* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.papermax.cz/op-1113-smenka-cizi-zaplatte-10-5-x-29-7cm-10-listu-1415cz158/>

OP 1114 Směnka vlastní - zaplatím 10,5 x 29,7cm 10 listů. 2018. In: *PaperMax.cz* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.papermax.cz/op-1114-smenka-vlastni-zaplatim-10-5-x-29-7cm-10-listu-1416cz158/>

PAULY, Jan. 2016. *Teoretické a legislativní základy cenných papírů*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7552-421-8.

Podmínky pro vystavování a akceptaci šeků v ČSOB, In: *csob.cz* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.csob.cz/portal/documents/10710/222877/podminky-csob-vystavovani-a-akcepraci-seku.pdf>

Produktové podmínky šeků, In: *moneta.cz* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.moneta.cz/documents/cz/MMB-pp-seky-2013-12-31.pdf>

RAJESH, R., SIVAGNANASITHI, T.. 2009. *Banking Theory: Law & Practice*. 1.vyd. New Delhi: Tata McGraw-Hill Publishing Company Limited. 413 s. ISBN: 978-0-07-009123-8.

REJNUŠ, Oldřich. 2014. *Finanční trhy*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada. Partners. ISBN: 978-80-247-3671-6.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2015, sp. zn. 29 Cdo 3862/2014. Dostupné na www.nsoud.cz.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 29 Odo 1047/2005. Dostupné na www.nsoud.cz.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 29 Cdo 802/2010. Dostupné na www.nsoud.cz.

Rozsudek vrchního soudu v Praze ze dne 26.7.2007, sp. zn. 29 Odo 262/2006

SAMUELSON, Paul Anthony a William D. NORDHAUS. 2007. *Ekonomie: 18. vydání*. Přeložil Martin GREGOR. Praha: NS Svoboda. ISBN 978-80-205-0590-3.

SCHLOSSBERGER, Otakar a Marcela SOLDÁNOVÁ. 2007. *Platební styk*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Bankovní institut vysoká škola. ISBN 978-80-7265-107-8.

Soukromé šeky KB, In: kb.cz [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.kb.cz/cs/ucty-platby-a-karty/seky/soukrome-seky-kb/>

SVOBODOVÁ, Věra. 1994. *Směnka : průvodce po slastech a strastech uživatele směnky*. Brno: Econ. ISBN 80-901627-1-1.

ŠENKÝŘOVÁ, Bohuslava. 2010. *Bankovníctví*. Praha: Vysoká škola finanční a správní. Eupress. ISBN 978--80-7408-029-6.

Třebatický, Peter. 2016. §175. In Jirsa, J., Doležal, M., Vančurová, K. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář, Kniha II, § 79-200aa o. s. ř.* Praha: ASPI. ISBN 978-80-7552-034-0.

Usnesení vrchního soudu v Praze ze dne 4.5.1999, sp. zn. 5 Cmo 657/98

Value of cheques - from Czech Republic, In: sdw.ecb.europa.eu [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: http://sdw.ecb.europa.eu/quickview.do?SERIES_KEY=169.PSS.A.CZ.F000.I35.Z00Z.VT.X0.20.Z01.N

Value of cheques - from Euro area (changing composition), In: sdw.ecb.europa.eu [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: http://sdw.ecb.europa.eu/quickview.do?SERIES_KEY=169.PSS.A.U2.F000.I35.Z00Z.VT.X0.20.Z01.E

Všeobecné obchodní podmínky, In: *kb.cz* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.kb.cz/file/cs/o-bance/dokumenty-ke-stazeni/kb-20140101-vseobecne-obchodni-podminky.pdf>

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.

Zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru.

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.